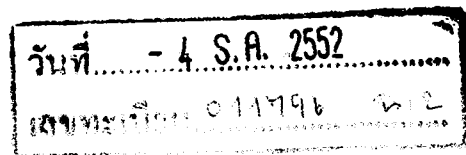

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยว
กรณีศึกษา : ท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติคลองตรอน จ.อุตรดิตถ์

โดย
นายสุนทร คมขำ

๐๑๗
๑๑๕.๙๖๘
๘๗๘๘๖
๘๖๘๘๖

สารนิพนธ์เล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสื่อสารการท่องเที่ยวและบันเทิง
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

พ.ศ.2552

**Participatory Communication to Develop Tourism
at the Klongtron National Park, Uttaradith**

By

Mr. Suntorn Komkhorm

**A Study Report Submitted in Partial Fulfillment of the
Requirements for the Master Degree of Communication Arts
Department of Tourism and Entertainment Communication**

Faculty of Communication Arts

KRIRK UNIVERSITY

2009

มหาวิทยาลัยเกริก
คณะนิติศาสตร์
สารนิพนธ์

ของ
นายสุนทร คมขำ

เรื่อง

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติคลองตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารการท่องเที่ยวและบันเทิง

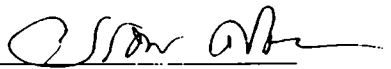
เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2552

ประธานกรรมการสารนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ)

กรรมการสารนิพนธ์

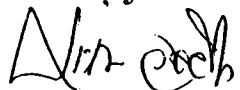
(รองศาสตราจารย์ อรทัย ศรีสันติสุข)

กรรมการสารนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี พรหมมาพันธุ์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

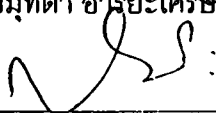
(รองศาสตราจารย์ ประชัน วัลลิโก)

กรรมการสารนิพนธ์

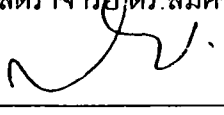
(อาจารย์มูทิตา อาระยะเศรษฐากร)

หัวหน้าสาขาวิชา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ)

คณบดีคณะนิติศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ)

หัวข้อสารนิพนธ์	การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติคลองตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์
ชื่อผู้เขียน	นายสุนทร คมขำ
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สาขาวิชาการสื่อสารการท่องเที่ยวและบันเทิง คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	รองศาสตราจารย์ประจักษ์ วัลลิโก
ปีการศึกษา	2551

บทคัดย่อ

การวิจัย การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติคลองตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติคลองตรอน และเพื่อศึกษาเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้

ผลจากการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติคลองตรอน จ.อุตรดิตถ์ มีศักยภาพสูงในการพัฒนาบริการและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต และผู้นำก็มีความพึงพอใจในการจะมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของท้องถิ่นในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามปัญหาการพัฒนาบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่พบว่า จังหวัดอุตรดิตถ์และท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีผลต่อการขอการสนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน ประชาชนบางส่วนไม่เห็นด้วยที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะประชาชนขาดประสบการณ์การมีส่วนร่วม ปัญหาความปลอดภัย ขาดเสถียร และร้านอาหาร เครื่องดื่มที่ไม่ได้มาตรฐานความสะอาด

จากปัญหาดังกล่าว ประชาคมท้องถิ่นในฐานะที่เป็นแกนนำโดยตรง ควรติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งจังหวัดและเทศบาล ในการวางแผนการจัดระบบการจัดการท่องเที่ยว การสนับสนุนงบประมาณและบุคคลที่เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง มีการจัดเจ้าหน้าที่เข้ามาควบคุม ตรวจสอบราคาและคุณภาพของอาหาร และสินค้าที่จะพัฒนาให้ได้มาตรฐาน

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ เพราะผู้ศึกษาได้รับความช่วยเหลือและความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ คณบดีคณะนิเทศศาสตร์บัณฑิต และอาจารย์หัวหน้าสาขาวิชา รองศาสตราจารย์ประชัน วัลลิโก อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำในครั้งนี้

ประโยชน์ที่ได้รับจากสารนิพนธ์นี้ จะทำให้ทราบได้ถึงแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยอีกหนึ่งแห่ง ที่คู่ควรอนุรักษ์และรักษาไว้เพื่อลูกเพื่อหลาน ในวันข้างหน้า ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อมูลในการทำวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อไป

นายสุนทร กมขำ

มหาวิทยาลัยเกริก

พ.ศ. 2551

สารบัญ

	หน้า	
บทคัดย่อ	(1)	
กิตติกรรมประกาศ	(2)	
สารบัญ	(3)	
บทที่ 1	บทนำ	1
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
	1.3 ขอบเขตของการศึกษา	4
	1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
	1.5 นิยามเชิงปฏิบัติการ	5
บทที่ 2	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
	2.1 แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	7
	2.2 กฎหมายและนโยบายแผนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย	18
	2.3 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม	23
	2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย	40
	3.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย	40
	3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4	ผลการศึกษา
	45
	4.1 การสัมภาษณ์และการจัดประชุมกลุ่มแกนนำ
	46
	4.2 ผลการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม
	44
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
	59
	5.1 สรุปผลการวิจัย
	59
	5.2 อภิปรายผล
	62
	5.3 ข้อเสนอแนะ
	64
ภาคผนวก	66
	แบบสอบถาม
	67
บรรณานุกรม	74
ประวัติผู้เขียน	76

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ความสำคัญอย่างลึกซึ้งของการท่องเที่ยวในฐานะเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจ บทบาท และความสำคัญของการท่องเที่ยวระหว่างประเทศมิใช่จะสำคัญเฉพาะเป็นที่มาของแหล่งเงินจากต่างประเทศเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญในฐานะเป็นปัจจัยในการดึงดูดอุตสาหกรรมและในการพัฒนามิตรพยากรธรรมชาติจำกัด รัฐบาลทั้งหลายไม่ควรพิจารณาเรื่องการท่องเที่ยวจากแง่ของดุลการชำระเงินเท่านั้น แต่ควรพิจารณาถึงเรื่องที่ว่า การท่องเที่ยวได้ช่วยการค้ำระหว่างประเทศ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ และเพิ่มคุณค่าทางสังคมอีกทางหนึ่งด้วย

ประเทศที่กำลังพัฒนาเผชิญปัญหาแตกต่างไปจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศที่กำลังพัฒนาอยู่ในระยะแรกของความจริงทางการท่องเที่ยว และในหลายกรณีการท่องเที่ยวภายในประเทศ ยังไม่ขยายตัวเท่าไรนัก ประเทศเหล่านั้นจึงทำถูกแล้ว ในการถือเรื่องการท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก ในการหารายได้เงินตราต่างประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็จะต้องถือว่าการท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาการอุตสาหกรรมและการบริการใหม่ ๆ โดยเฉพาะการก่อสร้างการขนส่งในเขตที่เหมาะสมแก่การพัฒนาประเทศนั้น อุตสาหกรรมประเภทบริการมิใช่จะสร้างความเจริญและการมีงานทำในเขตนั้นแต่อย่างเดียว แต่จะก่อให้เกิดมูลฐานการพัฒนาการค้า เครื่องอุปโภคบริโภค อื่น ๆ ด้วย .

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ได้เจริญเฟื่องฟูค้ำหน้าตามลำดับนับแต่ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวและกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นผลให้เกิดรายได้เป็นแหล่งเงินต่างประเทศ ที่สำคัญที่สุดรายได้ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 รายได้จากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างประเทศ มีจำนวน 806,277 ล้านบาท และในช่วงสามปีของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 รายได้จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศ มีจำนวน 682,685 ล้านบาท เฉลี่ยปีละประมาณ 227,561 ล้านบาท รายได้ที่เกิดขึ้นเป็นผลประโยชน์มิใช่แก่รัฐบาลโดยตรง แต่จะเป็นรายได้ที่กระจายออกไปยังบุคคลหลายชั้นหลายอาชีพ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยอำนวยความสะดวกให้แก่ประเทศไทยโดยตรง ในเวลาเดียวกันก็อำนวยความสะดวกด้วย เนื่องจากเมื่อประเทศมีเศรษฐกิจดีประชาชนใน สังคมก็มีฐานะความเป็นอยู่สุขสบาย มีการกินดีอยู่ดี นักลงทุนก็คิดจะประกอบกิจการอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวให้มีกิจการหรือขยายกิจการที่มีอยู่เดิมให้ใหญ่โต เพิ่มจำนวนขึ้นหรือเปิดกิจการหรือ ธุรกิจใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยจัดทำมาก่อน จึงทำให้จำเป็นต้องมีการจ้างลูกจ้างหรือแรงงานเข้ามาช่วย ทำงานเพื่อมุ่งหมายที่จะเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ใน โรงแรม จำนวนแรงงานที่ต้องใช้ปฏิบัติงานในโรงแรมนั้น เป็นส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับจำนวน ห้องที่โรงแรมมีอยู่ในเกณฑ์แรงงาน 1.5 ถึง 2 คนต่อ 1 ห้องพัก ประเทศไทยปัจจุบันขณะนี้ มี โรงแรมทั้งสิ้น 279,943 ห้อง ก็จะมีคนทำงานในโรงแรมประมาณ 419,914 คน ถึง 551,886 คน

ประเทศไทยในสภาพปัจจุบัน ปัญหาคนว่างงานเป็นปัญหาที่สำคัญและมีผลกระทบต่อ สังคม เช่นความแตกต่างในฐานะความเป็นอยู่ ก่อให้เกิดอาชญากรรมเพราะความยากจนแร้นแค้น ทำให้บ้านเมืองอยู่ในความไม่สงบเรียบร้อย เป็นผลกระทบกระเทือนต่อการปกครองและเศรษฐกิจ ด้วยเหตุผลดังกล่าวอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงเป็นการเปิดที่ทำมาหากินให้กับประชากรเพิ่ม มากขึ้น

แนวโน้มสถานการณ์การท่องเที่ยวโลก ในสิ้นปี 2542 องค์การท่องเที่ยวโลก คาดว่าจะทำ ให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงถึง 665-670 ล้านคน โดยอัตราการเติบโตถึงร้อยละ 4-5 ของปี 2541 และองค์การท่องเที่ยวโลกยังได้คาดการณ์อัตราการเติบโตของการท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่กำลัง เติบโตถึงปี 2572 (ค.ศ.2020) จะอยู่ประมาณ 1,561 ล้านคน จะทำให้เกิดการหมุนเวียนของเงิน ระหว่างประเทศ 2,000,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในส่วนนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีถึง 397 ล้านคน ซึ่งจะทำให้เกิดการหมุนเวียนของเงิน ระหว่างประเทศ 508,648 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

จากการคาดการณ์ขององค์การท่องเที่ยวโลกแสดงให้เห็นถึงอัตราการเติบโตของการ ท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่จะมีผลทำให้เกิดแรงกระตุ้นของธุรกิจประเภทนี้ในประเทศไทยที่ จะต้องเสริมสร้างศักยภาพและเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านที่จะจูงใจให้นักท่องเที่ยวระหว่าง ประเทศให้สนใจมาท่องเที่ยวในประเทศไทย จากข้อมูลรายงานสถิติประจำปี 2543 จำนวน นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทย สิ้นปี 2542 มีจำนวน 8,580,332 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2541 ประมาณ 10.50% ก่อให้เกิดรายได้เข้าประเทศ 253,018 ล้านบาท (6,695 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

แนวโน้มสถานการณ์ท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคตมีทิศทางที่แจ่มใส เมื่อ เปรียบเทียบสถานการณ์กับประเทศเพื่อนบ้าน พบว่าประเทศไทยยังคงอยู่ในระดับแนวหน้า โดย อัตราการเติบโตของนักท่องเที่ยวใกล้เคียงกับประเทศฮ่องกงและสิงคโปร์ แต่อย่างไรก็ตามปัจจัย

หลักที่มีผลต่อแนวโน้มที่มุ่งใจให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวยังประเทศไทย ได้แก่ ธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ประชาชนไทย ความปลอดภัย เป็นต้น

แนวความคิดในการจัดการท่องเที่ยวแนวใหม่ก็เป็นการตอบสนองที่มุ่งใจให้นักท่องเที่ยวสนใจมาท่องเที่ยวประเทศไทย โดยแนวความคิดในการจัดการท่องเที่ยวแนวใหม่ได้เกิดขึ้นในรูปแบบของกระแสที่จะต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบตลาดการท่องเที่ยวและมีชื่อเรียกต่าง ๆ ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย เช่น Sustainable Tourism, Green Tourism, Bio Tourism, Conservation Tourism, Ecotourism, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น แต่ที่รู้จักกันแพร่หลายที่สุดคือ Ecotourism

การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้านคือ ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ด้านบริการการท่องเที่ยว และด้านตลาดการท่องเที่ยว โดยรัฐบาลได้จัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบงานนี้โดยตรง หน่วยงานนี้ก็คือ องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และเปลี่ยนมาเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ.2522 ซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำและปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ทั้งด้านการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวของชาติ

ในอดีตที่ผ่านมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีหน้าที่หลัก 5 ประการคือ การประสานงาน การวางแผน การตรากฎหมาย การเป็นผู้ประกอบการ และการกระตุ้นโดยการส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมกันพัฒนากการท่องเที่ยว รวมถึงการชักจูงให้มีการลงทุนภายในประเทศ และจากต่างประเทศ โดยใช้สิ่งจูงใจทางการลงทุนและภาษีอากรผลการดำเนินการที่ผ่านมานับว่าสำเร็จในระดับหนึ่ง

แต่อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้เจริญรุดหน้ามาตามลำดับ เป็นผลให้เกิดรายได้หมุนเวียนที่มีมูลค่านับแสนล้านบาท ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แต่ในด้านตรงข้าม การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับทำให้สภาพสังคมดุดอยลง การพัฒนากการท่องเที่ยวแต่ละแห่งนั้น มักประสบปัญหาที่สวนทางกันระหว่างการอนุรักษ์ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมกับการพัฒนาอยู่เสมอ จนทำให้มีการกล่าวว่าการท่องเที่ยวไม่สามารถประสานกับการอนุรักษ์ได้ แต่ในความจริงแล้ว การท่องเที่ยวต้องพึ่งพาการอนุรักษ์เสมือนหนึ่งทรัพยากรที่มีค่าต่อการท่องเที่ยว ในทางตรงข้ามการท่องเที่ยวสามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ ทั้งทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม หากการท่องเที่ยวนั้นอยู่ภายใต้ความร่วมมือกันพัฒนา “แบบมีส่วนร่วม” เข้าไปด้วยคือ ให้ชุมชน ผู้ใช้ประโยชน์ และผู้ดูแล ได้เข้ามามีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการพัฒนา

กระบวนการพัฒนาดังกล่าวจะได้ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้จริงและชุมชนก็มีความเข้มแข็ง เป็นที่มาของการพัฒนาแบบยั่งยืน

แนวความคิดเรื่อง Ecotourism ภาษาไทยเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็เป็นแนวความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยว โดยการให้ประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่นที่มาจากรากหญ้า อันจะเป็นหลักประกันที่จะให้การพัฒนาการท่องเที่ยวมีทิศทางที่ถูกต้อง มีการกระจายรายได้ที่เหมาะสม เป็นไปตามความต้องการของผู้อยู่ในพื้นที่มากขึ้น

แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดในเงื่อนไขของระยะเวลาที่จะทำการศึกษา จึงเห็นว่าองค์ประกอบด้านการบริการท่องเที่ยว เป็นอุทยานประเภทหนึ่งที่รองรับให้เกิดความสะดวกสบายและความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งในบางโอกาสอาจเป็นตัวดึงดูดใจได้เช่นกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานั้น จึงเป็นเหตุจูงใจให้ต้องการศึกษาการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติคลองตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ ในการพัฒนาบริการการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ คลองตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยศึกษาและข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมของประชาชนในการพัฒนาบริการการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร และรวมถึงจะสื่อสารประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้อย่างไรบ้าง การศึกษาครั้งนี้จึงกำหนดหัวข้อศึกษาในเรื่อง การสื่อสารเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติคลองตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่มีผลต่อการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติคลองตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ คลองตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตของการวิจัย เน้นการวิจัยแบบปริมาณ โดยบรรยายเชิงพรรณนาด้วยการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร การจัดสนทนากลุ่มแกนนำ การสัมภาษณ์อย่างเจาะลึกและการใช้แบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ ศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยว รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริการท่องเที่ยว

3. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา กลุ่มประชาชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญที่ใช้ศึกษา คือ ประชาชนในจังหวัดอุตรดิตถ์

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยว ปัญหาและข้อเสนอแนะทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดอุตรดิตถ์ ในการพัฒนาการบริการท่องเที่ยว
2. ได้แนวความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยว พร้อมด้วยแนวทางเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟู ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม
3. ข้อมูลและข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา จะสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบและสำหรับผู้สนใจที่ต้องการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.5 นิยามเชิงปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการที่กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ในชุมชนได้มาร่วมดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกันในการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยว เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีความรับผิดชอบและสัมพันธ์กัน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ระบบองค์ความรู้ทั้งหมด ซึ่งรวมถึง มโนทัศน์ หรือแนวความคิด การตระหนักรู้ กระบวนการได้มา การเก็บรักษาและการเผยแพร่ องค์ความรู้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษของกลุ่มชนเท่านั้น หากรวมถึงองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่โดยปัจเจกชนและความรู้ที่นำมาจากภายนอก แต่ได้รับการตีความและปรับเปลี่ยนโดยประชาชนในจังหวัด เพื่อให้สอดคล้องกับระบบนิเวศ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

การบริการ หมายถึง ธุรกิจการให้บริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นสร้างความประทับใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้ใช้บริการ เช่น ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ที่พักแรมขายของที่ระลึก ความปลอดภัย

การสื่อสาร (Communication) หมายถึง กระบวนการส่งข่าวสารข้อมูลจากผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับข่าวสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อชักจูงให้ผู้รับข่าวสารมีปฏิกิริยาตอบสนองกลับมา โดยคาดหวังให้เป็นไปตามที่ผู้ส่งต้องการ

การพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง การท่องเที่ยว รวมถึงการจัดบริการอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดย (๑) ต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว (๒) ต้องตระหนักต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว (๓) ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน (๔) ต้องชี้้นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้ได้รวบรวมแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งนโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามานำเสนอเป็นลำดับดังนี้

- 2.1 แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.2 กฎหมายและนโยบายแผนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย
- 2.3 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวความคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีองค์กรในสำนักมนุษยสัมพันธ์ว่า มนุษย์ต้องการให้คนยกย่อง ขอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มนุษย์ต้องการความสนับสนุนเห็นใจจากเพื่อนร่วมงาน มนุษย์มีส่วนต้องพึ่งพากลุ่ม ขอมปฏิบัติตามให้เป็นตามกลุ่ม นอกจากนี้มนุษย์ในองค์กรยังต้องการให้ผู้อื่นบังคับบัญชา เห็นใจลูกน้อง ซึ่งแนวความคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีองค์กรของสำนักนี้เป็นการสร้างบรรยากาศให้คนมีความคิดริเริ่ม และมีภาระสร้างสรรค์ เพื่อผลักดันให้คนมีความคิดริเริ่ม การพักผ่อนท่องเที่ยวไปตามสถานที่ต่าง ๆ ก็เป็นส่วนหนึ่งของการเกิดแนวความคิดสร้างสรรค์

การส่งเสริมการท่องเที่ยว ก็เป็นแนวความคิดหนึ่งที่ประเทศต่าง ๆ ที่เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ได้ดำเนินกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่จะจูงใจให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในบ้านของตนเอง โดยการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้แก่ ที่พัก การคมนาคม ร้านค้าและร้านอาหาร เป็นต้น แต่ในด้านตรงข้าม การพัฒนาสิ่งรองรับการท่องเที่ยวกลับทำให้สภาพแวดล้อมให้แหล่งท่องเที่ยวและภาพพจน์ของการท่องเที่ยวลดถอยลง การจัดการการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักประสบปัญหาที่สวนทางกันระหว่างการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสังคมกับการพัฒนาอยู่เสมอ

การพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ประสานการพัฒนากับการอนุรักษ์ได้มีความพยายามดำเนินการมาโดยตลอด แต่ในการดำเนินการที่ผ่านมา แนวทางต่าง ๆ ยังไม่สามารถปฏิบัติอย่างได้ผลด้วยสาเหตุหลายประการ

ในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือ Earth Summit ซึ่งจัดขึ้น ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.2535 โดยมีผู้นำขององค์กร

ต่าง ๆ จากนานาประเทศ รวมทั้งสิ้น 179 ประเทศ ได้ประชุมหารือเพื่อการแก้ไขปัญหา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลกร่วมกัน และได้ร่วมลงนามในเอกสารสำคัญ รวม 5 ฉบับ ซึ่ง Agenda 21 เป็นหนึ่งในห้าฉบับ

Agenda 21 คือ แผนแม่บทของโลก ซึ่งเป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ในแผนแม่บทของโลกได้กล่าวถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่า ก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้าน ดังนี้

1. กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีขอบเขตกว้างขวางไปทั่วโลก ทั้งในแง่การอนุรักษ์ในระดับท้องถิ่นจนถึงการอนุรักษ์ ป้องกัน และแก้ไขวิกฤตการณ์ของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอนุรักษ์ระบบนิเวศ เพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพ
2. กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษาเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นความต้องการที่มีมากขึ้น ในหมู่นักท่องเที่ยวและในทุกส่วนของสังคมเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กระแสนี้จึงก่อให้เกิดความต้องการด้านการขยาย และปรับทิศทางของตลาดธุรกิจท่องเที่ยวมากขึ้น
3. กระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากรากหญ้า (ประชาชนพื้นฐาน) อันจะเป็นหลักประกันที่จะให้การพัฒนาที่มีทิศทางที่ถูกต้อง มีการกระจายรายได้ที่เหมาะสม เป็นไปตามความต้องการของผู้อยู่ในพื้นที่มากขึ้น

จากพลัง 3 กระแสเหล่านี้ จึงเกิดแนวความคิดของการพัฒนาในทิศทางที่ยั่งยืน ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรงและต่อระบบการจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยวรวมทั้งต่อรูปแบบการท่องเที่ยวขึ้น ทางเลือกในการท่องเที่ยวใหม่ เป็นความพยายามที่จะตอบสนองความต้องการดังกล่าว เพื่อมาทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยม หรือแบบทั่วไป ซึ่งมีการนำเสนอในหลายรูปแบบ รูปแบบการท่องเที่ยวที่นำมาซึ่งการจัดระบบการจัดการที่กล่าวถึงมากที่สุดคือ Ecotourism

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่นานาประเทศให้ความสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและโลก ตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญแก่การให้การศึกษาหรือการเรียนรู้ หรือมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการลดหรือปราศจากผลกระทบ และนักท่องเที่ยวพึงพอใจเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดการรักษาสีเขียว และให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว

นิยามของคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” (Ecotourism) มีผู้ให้ความหมายไว้มาก (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2540 หน้า 12-17) เช่น

ราฟ บุคเคย์ (Raff Buckley) แห่ง International Centre of Ecotourism Research of Griffith University ประเทศออสเตรเลีย นิยามว่า คือ การท่องเที่ยวที่จัดการดูแลอย่างยั่งยืน อยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติ มีการศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม และ/หรือสิ่งแวดล้อมเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

เบน โบเออร์ (Ben Boer) แห่ง Australia Centre for Environmental Law of University of Sydney นิยามว่าคือ การท่องเที่ยวบนพื้นฐานของธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติและได้ถูกวางแผนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางนิเวศวิทยา

คาสตาส คริสต์ (Castas Christ) แห่ง Ecotourism Society แห่งสหรัฐอเมริกาว่า คือการท่องเที่ยวแบบรับผิดชอบซึ่งจะช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่น

ภราเดช พย์มิเชียร (ภราเดช พย์มิเชียร 2539 หน้า 4-7) หมายถึง การท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่นมีขอบเขต ซึ่งจำกัดโดยรูปแบบและสถานที่ตลอดจนในเรื่องกลุ่มนักท่องเที่ยว

จากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผู้รู้ทั้งหลายได้กำหนดขึ้นดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

สำหรับความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนในฐานะผู้ปฏิบัติงานในด้านนี้ เห็นว่า ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นำมาใช้กันในปัจจุบันมาจากผู้รู้ชาวต่างประเทศ ซึ่งเป็นประเทศพัฒนาแล้วที่มีความเป็นห่วงในการจัดการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโลก จึงมุ่งที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นหลัก ส่วนแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมนั้น ประเทศด้านตะวันตกสามารถจัดการดูแลค่อนข้างดี แต่สำหรับประเทศไทยมีลักษณะของระบบนิเวศ และความต้องการท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันกับประเทศด้านตะวันตก เนื่องจากประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ขาดการจัดการที่ดี การดูแลที่ไม่ทั่วถึง จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของไทยถูกทำลายไปเสียมาก นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมประเพณีอยู่มากมายที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปเยี่ยมชม แต่แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้มีความเปราะบางทางระบบนิเวศ และมีการทำลายมาก จึงน่าจะนำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาประยุกต์ใช้กับแหล่งท่องเที่ยวทุก

ประเภท ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงควรมีความหมายว่าการท่องเที่ยวที่ไปยังแหล่งท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและชื่นชมเพลิดเพลินกับสภาพธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม บนพื้นฐานของการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากคำนิยามที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกันของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้เห็นความแตกต่างกับการท่องเที่ยวแบบทั่วไป โดยการท่องเที่ยวแบบทั่วไป มีแนวความคิดมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจอย่างเดียว โดยละเลยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ส่วนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีแนวความคิดมุ่งพัฒนาเพื่อให้เกิดผลทางเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกันมุ่งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นนั้นมีความเป็นอยู่ที่ดีในรูปคุณภาพชีวิต จึงได้เกิดแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญ 4 ประการคือ

แนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว	การให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม

1. การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีจุดมุ่งหมายให้มีการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาด โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษที่จะต้องไม่สร้างผลกระทบด้านลบให้แก่สิ่งแวดล้อมในทรัพยากรการท่องเที่ยว นั้น เนื่องจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อมดั้งเดิมเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศแสวงหาในการเดินทางมาท่องเที่ยว จึงต้องอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวให้ยั่งยืน เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดใจ

2. การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจึงต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่ให้ได้รับผลกระทบทางลบจากการใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว จนเกิดสภาพเสื่อม

โทรมหรือถูกกระทบให้ด้วยคุณค่าลง ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจและการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ คู่มือวิทยากรการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ เป็นต้น จึงจำเป็นต้องทำ

3. การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์จากการท่องเที่ยวโดยนิยมนเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ยากลำบากและท้าทาย และมักไม่สนใจกับความสะดวกสบายมากนัก แต่จะสนใจกับการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทั้งระดับกว้างและระดับลึก เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวมากกว่า

4. การให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่รอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยวควรรับการพิจารณาเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม อันจะก่อให้เกิดการกระจายรายได้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวขนาดเล็ก การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในส่วนบริการอื่น ๆ เป็นต้น

เราสามารถนำแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการข้างต้นมาสร้างเป็นรูปเพื่อให้เข้าใจง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้นดังรูปที่ 1

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากแนวความคิด จึงก่อให้เกิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น 6 ด้าน ดังนี้

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

<u>สิ่งแวดล้อมจาก</u> <u>การท่องเที่ยว</u>	<u>ธุรกิจ</u> <u>การท่องเที่ยว</u>
ส่วนร่วมของ ชุมชนเกี่ยวกับ <u>การท่องเที่ยว</u>	<u>ตลาดการ</u> <u>ท่องเที่ยว</u>

จิตสำนึกทางการท่องเที่ยว

รูปที่ 2 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. องค์ประกอบด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว (แหล่งท่องเที่ยว) หมายถึง สถานที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว หรือผู้คนจากท้องถิ่นอื่นเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวหรือเยี่ยมชมรวมถึงอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวด้วย

2. องค์ประกอบด้านธุรกิจการท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจด้านบริการ โครงสร้างระดับสูงทางการท่องเที่ยว (Suprastructure) ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. องค์ประกอบด้านตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวต่าง ๆ ในลักษณะที่มีคุณภาพ ประโยชน์ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4. องค์ประกอบด้านจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว หมายถึง ความรู้และสื่อความหมายด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่จะให้ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายได้ตื่นตัวตอบสนองอย่างดี

5. องค์ประกอบด้านส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว หมายถึง ชุมชนท้องถิ่นที่ได้มีส่วนร่วมเพื่อลดผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น และสร้างโอกาสด้านผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งสามารถลดผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นด้วย

6. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบด้านก่อให้เกิดผลประโยชน์และด้านก่อให้เกิดผลเสียจากการท่องเที่ยว

จากองค์ประกอบหลักทั้ง 6 ด้านของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาสร้างเป็นรูปองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ดังรูปที่ 2

ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ธุรกิจการท่องเที่ยวทุกรูปแบบควรเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็เป็นรูปแบบหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นธุรกิจบริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะแก่ชาวต่างประเทศ ถือได้ว่าเป็นสินค้าออก มีการซื้อเงินตราต่างประเทศ โดยการขายสินค้าคือบริการต่าง ๆ ซึ่งผลประโยชน์จะตกอยู่ในประเทศ เพราะก่อให้เกิดอาชีพหลายแขนง นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังเป็นการพักผ่อนคลายความตึงเครียดและได้เรียนรู้ ความเข้าใจวัฒนธรรมและยังเป็นการนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์กว้างขวาง จากงานวิจัยของนายเสรี วังส์ไพจิตร (เสรี วังส์ไพจิตร 2533 หน้า 189-214) สรุปได้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ โดยนำเงินตราต่างประเทศให้แก่ประเทศชาติ เช่นเดียวกับการส่งสินค้าออกไปขายต่างประเทศ ได้แก่ ประสิทธิภาพในการเดินทางท่องเที่ยวและเข้ามาซื้อสินค้าไทยและนำกลับออกไป รายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศคือ ค่าใช้จ่ายของ

นักท่องเที่ยวที่ใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งการคำนวณรายได้จากนักท่องเที่ยว คือจำนวนนักท่องเที่ยว x วันพักเฉลี่ย x ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/วัน/คน

2. การท่องเที่ยวแก้ปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลชำระเงินของประเทศ กล่าวคือประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา และประสบปัญหาสภาวะการขาดดุลการค้าและดุลชำระเงิน เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาจะต้องพึ่งพิงประเทศที่พัฒนาแล้ว ในการนำเข้าสินค้าที่ตนเองไม่สามารถผลิตได้ เช่น เครื่องมือ เครื่องจักรและเทคโนโลยีต่าง ๆ อันเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ และสินค้าเหล่านี้มีมูลค่าสูงมากเมื่อเทียบกับมูลค่าส่งออกสินค้าทางการเกษตร นอกจากนี้ประเทศกำลังพัฒนายังต้องพึ่งสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เพื่อกู้ยืมเงินมาใช้ในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นรายได้จากการท่องเที่ยวมูลค่านับแสนล้านบาทต่อปี จึงช่วยลดดุลการค้าได้อย่างมาก

3. การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มรายได้จากการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลคือ นักท่องเที่ยวต้องจ่ายภาษีต่าง ๆ เช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม และจะต้องจ่ายภาษีเมื่อซื้อสินค้าและบริการและภาษีทางอ้อมที่จะจ่ายอีก เช่น ค่าธรรมเนียมการใช้สนามบิน ค่าภาษีศุลกากร ค่าธรรมเนียมการประทับตราหนังสือเดินทาง และธุรกิจอื่นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ภาษีกรมสรรพากร ภาษีหน่วยราชการส่วนท้องถิ่นจัดเก็บ ค่ารถบริการต่าง ๆ เช่น ค่าธรรมเนียมโรงแรม ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายอาหาร สุราและเครื่องดื่ม เป็นต้น

4. การท่องเที่ยวเป็นการกระจายรายได้ออกไปตามส่วนภูมิภาคของประเทศ เนื่องจากการท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจขนาดเล็กจำนวนมาก ดังนั้น รายรับจากการท่องเที่ยวจึงกระจายออกไปสู่ ประชาชนอย่างรวดเร็วทั้งระบบเศรษฐกิจ

5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพให้แก่ประชาชนทั้งแรงงานทั่วไป และแรงงานที่มีความชำนาญ เพราะเป็นอุตสาหกรรมสัดส่วนของแรงงานสูงกว่าเครื่องจักร ซึ่งมีสูตรในการคำนวณคือ

$$\text{Labour intensity} = \frac{\text{Value added per worker}}{\text{Capital cost per worker}}$$

6. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราอย่างกว้างขวาง และกระตุ้นการผลิตและการลงทุนในอัตราสูงด้วยค่าทวีทางเศรษฐกิจ เป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจอย่างยิ่ง เพราะนอกจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจะมีผลโดยตรงต่อผู้จัดการที่พักและธุรกิจต่าง ๆ รวมทั้งสร้างงานอาชีพอีกมากมายแล้ว ผลทางอ้อมจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวยังทำให้รายได้ของแรงงานในธุรกิจท่องเที่ยวต่าง ๆ หมุนเวียนรับ-จ่าย ต่อไปอีกหลายรอบจนกระทั่งถึงจุดสิ้นสุดของตัวเอง ยิ่งหมุนเวียนได้มากรอบเพียงใดก็ยิ่งทำให้มูลค่าของมันเพิ่มมากขึ้นเพียงนั้น

อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์จริงไม่ใช่ว่าค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจะถูกนำมาหมุนเวียนไปหมด เพราะบางส่วนอาจถูกเก็บออมเอาไว้ บางส่วนอาจจะถูกนำไปใช้จ่ายนอกระบบเศรษฐกิจของท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นถ้าหากรายได้ที่ได้รับถูกนำมาใช้จ่ายในท้องถิ่นแล้ว ค่าทวีก็น่าจะยิ่งสูงมากขึ้น แต่ถ้าต้องสั่งซื้อสินค้าเข้าจากภายนอกท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยวมาบริโภค ค่าทวีก็น่าจะต่ำหรือน้อยมาก

เมื่อนักท่องเที่ยวนำเงินเข้าไปในระบบเศรษฐกิจของท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยวนั้นผลทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นคือ จำนวนครั้งที่ค่าใช้จ่ายได้ถูกใช้ไปในระบบเศรษฐกิจนั้น ซึ่งเราเรียกว่าค่าทวีทางรายได้ เนื่องจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวกลายเป็นรายได้ของประชาชนในท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

นอกจากนี้เมื่อธุรกิจแหล่งท่องเที่ยวเติบโตขึ้น ปัจจัยพื้นฐานและปัจจัยเสริมต่างก็จะถูกสร้างขึ้นด้วย อันเนื่องมาจากค่าทวีทางด้านการลงทุนเท่ากับเป็นการส่งเสริมและกระตุ้นการลงทุนอย่างกว้างขวาง

7. การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัด ไม่มีปัญหาเรื่องการผลิตและไม่มีกำหนดโควตาการจำหน่าย กล่าวคือ การผลิตไม่ขึ้นกับสภาพดินฟ้าอากาศหรือเครื่องมือเครื่องมือ โดยเฉพาะเจาะจงเหมือนเช่นการผลิตในสาขาอื่น ๆ การท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาแล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละประเทศแต่ละภูมิภาคของประเทศ และขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐบาลแต่ละประเทศที่จะใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของตน

สินค้าทางการท่องเที่ยว มีทั้งชนิดที่บริโภคร่วมกันและบริโภคทดแทนกัน ตัวอย่างเช่น นักท่องเที่ยวต้องการขนส่งเพื่อเดินทางไปพักผ่อน เมื่อไปถึงที่หมายก็จะต้องรับประทานอาหารและที่พัก และยังต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนั้นด้วย ความต้องการต่าง ๆ ในสิ่งเหล่านี้มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวพันกัน ถ้าความต้องการในสิ่งหนึ่งเพิ่มขึ้นความต้องการต่อสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นคู่บริโภคร่วมกันก็จะเพิ่มสูงขึ้นไปด้วย ในขณะที่สินค้าบางอย่างบริโภคทดแทนกันได้เป็นต้นว่า นักท่องเที่ยวอาจเลือกที่พักที่โรงแรมหรือโมเต็ลหรือบังกะโล ถ้าความต้องการในสิ่งหนึ่งสูง ความต้องการในสิ่งอื่น ๆ ก็จะต้องต่ำลง ถ้านักท่องเที่ยวเข้าพักที่โรงแรมมาก ความต้องการพักบังกะโลก็จะลดลง เป็นความสัมพันธ์ที่กลับทางกัน ดังนั้นแม้ในบางช่วงไม่ใช่ฤดูท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวแห่งนั้น แต่รัฐบาลในแต่ละประเทศก็ต้องช่วยกันใช้ความพยายามชักจูงนักท่องเที่ยวให้เดินทางท่องเที่ยวยังแหล่งอื่นเป็นการทดแทน เช่น ฤดูหนาวนักท่องเที่ยวไม่นิยมไปท่องเที่ยวบริเวณชายหาด (ชายหาดในประเทศที่มีความหนาว) ก็อาจมีการพยายามให้มีการจัดประชุม/สัมมนาหรือจัดกิจกรรมก็ได้เป็นการทดแทน เพื่อให้สามารถขายสินค้าทางการท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

ปัจจัยที่เป็นมูลเหตุจูงใจให้เกิดการท่องเที่ยว

การที่นักท่องเที่ยวจะตัดสินใจเลือกการท่องเที่ยวประเภทใด จะขึ้นอยู่กับเหตุจูงใจที่ทำให้คนท่องเที่ยว การสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกันของแต่ละคน เหตุจูงใจในการท่องเที่ยวนี้ หม่อมหลวงคชูบ ชุมสาย และฉุยพันธ์ พรหมโยธี ได้ทำการศึกษาและแบ่งแยกลักษณะการจูงใจที่ทำให้ผู้คนที่ต้องการการท่องเที่ยวออกเป็น 8 กลุ่ม คือ

1. การท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานและความบันเทิง นักท่องเที่ยวใช้เวลาหยุดงานเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นเพื่อพบเห็นสิ่งต่าง ๆ และอุบัติการณ์ใหม่ ๆ เพื่อชมทิวทัศน์อันงดงาม เพื่อพบเห็นขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น เพื่อสงบอารมณ์กับความสงบของชนบท เพื่อสนุกสนานกับความอึกทึกครึกโครม ตึกรามใหญ่โตของเมืองใหม่ เมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวและอื่น ๆ ที่มีผลเป็นความสนุกสนานและความบันเทิง

2. การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน ได้แก่ พวกที่ใช้วันหยุดเพื่อพักโดยไม่ทำอะไร ทั้งนี้เพื่อขจัดความเหนื่อยทั้งกายและจิตที่เกิดขึ้นในคาบเวลาทำงานให้หมดสิ้นไป และเรียกพลังกำลังกลับคืนมาเริ่มต้นทำงานในคาบเวลาใหม่ บางคนก็อาจไปพักผ่อนเพราะป่วยไข้หรือไม่สบายเล็กน้อย นักท่องเที่ยวพวกนี้มักจะ ไปพัก ณ ที่ใดที่หนึ่งนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ และมักจะเป็นสถานที่ที่ให้ความมั่นใจได้ว่าสงบจริง ๆ

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวที่ปรารถนาจะเรียนรู้ศิลปวิทยาการที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ ในสถาบันหรือสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง หรือในประเทศที่มีวัฒนธรรมเป็นที่น่าสนใจของเขาก็จะท่องเที่ยวไปยังประเทศนั้น เพื่อศึกษาพิจารณาชีวิตความเป็นอยู่ในแง่มนุษยวิทยาและสังคมวิทยา เพื่อชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เพื่อติดตามความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีปัจจุบัน เพื่อชมสิ่งศิลปะนานาพรรณในหอศิลป์ ฯลฯ

4. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬาแบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

4.1 การท่องเที่ยวเพื่อ ไปชมการแข่งขันกีฬาครั้งใหญ่ ๆ ของโลก เช่น กีฬาโอลิมปิก กีฬาเอเชียนเกมส์ กีฬาซีเกมส์ การแข่งขันฟุตบอล มวย กอล์ฟ ฯลฯ

4.2 การท่องเที่ยวเพื่อ ไปเล่นกีฬายังถิ่นที่มีการเล่นกีฬานั้น ๆ เช่น ในฤดูหนาวซึ่งมีหิมะตกมากก็ไปเล่นสกี ฟ้าฤดูร้อนก็ไปเล่นสกี เป็นเทศกาลเล่นเรือใบ ในหน้าร้อนก็เป็นฤดูปีนเขา ฯลฯ

5. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ ที่จริงการท่องเที่ยวเพื่อประกอบธุรกิจไม่น่าจะนับเข้าเป็นการท่องเที่ยวเพราะขาดปัจจัยที่กล่าวมา การท่องเที่ยวต้องเป็นการกระทำอย่างเสรีและมีความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว ถ้าถือเคร่งตามทฤษฎีก็น่าจะเป็นเช่นนั้น แต่ที่เป็นข้อเท็จจริงอยู่นั้นการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจแทบทุกคนจะจัดเวลาให้เหลือไว้สำหรับการท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นเวลาที่ว่างจากการปฏิบัติธุรกิจประจำวัน

6.การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมสัมมนา ในสมัยปัจจุบันซึ่งมีองค์การคณะกรรมการสมาคม ฯลฯ ทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา ได้ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวขึ้นอย่างมากมาจนองค์การ International Union of official Travel Organization เดิมเห็นสมควรที่จะจัดนักท่องเที่ยงเพื่อการประชุม สัมมนา ฯลฯ ไว้อีกพวกหนึ่ง จะเห็นได้ว่าทุกวันนี้การสร้างโรงแรมมิได้มีแผนเพียงจะสร้างแต่ห้องพัก ห้องกินข้าว และห้องนั่งเล่นเท่านั้น แต่หากจะต้องมีห้องโถงจัดไว้สำหรับการประชุมโดยเฉพาะเมื่อใดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอยู่แล้วก็มักจะได้รับเลือกให้เป็นที่ประชุม

7.การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ทุกวันนี้มีการท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งซึ่งอาจไม่อยู่ในประเภทหนึ่งประเภทใดโดยเฉพาะ บุคคลที่เดินทางไปต่างประเทศเพื่อทำการวิจัยในด้านสังคมวิทยาและมนุษยวิทยาและอยู่ในประเทศนั้นเป็นเวลานับเดือน นักศึกษาที่เดินทางไปศึกษาต่างประเทศทั้งหมดทั้งสิ้นเหล่านี้ นับเป็นนักท่องเที่ยงจำนวนมากหาศาลทีเดียวที่นำเงินตราต่างประเทศมาให้แก่ประเทศเจ้าบ้านนานกว่านักท่องเที่ยงประเภทอื่นใดทั้งสิ้น

8.การท่องเที่ยวเพื่อเพศรส (Sex Tour) แต่ไหนแต่ไรมาการท่องเที่ยวไปไหน ๆ เพื่อหาความเพลิดเพลินทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง การท่องเที่ยวไปไหนต่อไหนของนักท่องเที่ยงชายโดยมีเจตนาชมยั่วยุอยู่ในอันที่จะหาความเพลิดเพลินเชิงเพศรสมีมาช้านานแล้ว นักมนุษยวิทยาสันนิษฐานว่ากิจกรรมโสเภณีมีมาพร้อม ๆ กับอารยธรรมของคน และเกิดขึ้นในชุมชนที่มีคนเดินทางผ่าน สาเหตุที่มีโสเภณีหากินอยู่ตามเมืองที่คนเดินทางผ่าน เพราะคนเดินทางไม่ได้เอาภรรยา มาและเกิดความอดอยากทางเพศสขนั้น ก็เป็นช่องทางที่จะมีผู้คิดเอาหญิงสาวมาบำเรอเพื่อเป็นรายได้ แต่การท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นกิจกรรมที่ภาครัฐไม่สนับสนุนอย่างยิ่ง

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกล่าวว่า การท่องเที่ยวขึ้นเป็นความต้องการอย่างหนึ่งของคน ที่เกิดขึ้นเมื่อมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย และทางจิตใจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กันดังนี้

1. ความอยากรู้อยากเห็นในด้านต่าง ๆ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อ ได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างไป ด้านการเมือง ด้านสมาคมและบุคคล ด้านลักษณะพิเศษของธรรมชาติ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ การได้รับรู้เรื่องราวที่ต่างไปจากที่เคยรับรู้

2. การพักผ่อนหย่อนใจเพื่อผ่อนคลายความเครียดจากภารกิจประจำวัน ได้แก่ การเล่นกีฬา ประเภทต่าง ๆ การเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งบริเวณที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ งานศิลปะ และการดนตรี หรือความบันเทิงอย่างอื่น ๆ ซึ่งอาจรวมการท่องเที่ยวตามสวนสนุก สวนสัตว์ บาร์ ไนต์คลับ การจับจ่ายซื้อของไว้ด้วย เป็นต้น

3. ความสนใจทางด้านศาสนาและไสยศาสตร์ ได้แก่ การจาริกแสวงบุญ การนมัสการศาสนสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ หรือศาสนา การประชุมรวมกลุ่ม รวมทั้งกิจกรรมทางศาสนา

4.อาชีพและธุรกิจ ได้แก่ การเดินทางเพื่อสำรวจค้นคว้า การประชุมสัมมนา การดูงาน การศึกษาเปรียบเทียบสถานการณ์ศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้

5.อื่น ๆ ได้แก่ การเยี่ยมชมญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ซึ่งการเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์นี้มักจะเกิดขึ้นในช่วงวันหยุด วันเทศกาลต่าง ๆ และเป็นการพบปะเพื่อรวมกลุ่มกันหรือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (วท.2540 หน้า 6-7) ได้ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของการท่องเที่ยวไทย และพบว่าจากการเปรียบเทียบศักยภาพของไทยกับประเทศในเอเชียแปซิฟิก จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว 389 คน พบว่า ประเทศที่มีศักยภาพของการท่องเที่ยวสูงสุด 5 ประเทศ เรียงตามลำดับ ได้แก่ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น ไทย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย เมื่อแยกศักยภาพออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ความดึงดูดใจของทรัพยากรท่องเที่ยว การบริหารและการจัดการของรัฐ และการจัดการและการให้บริการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวพบว่า ในกลุ่มสินค้าท่องเที่ยวประเทศไทยได้รับการยกย่องว่ามีศักยภาพสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ใน 5 ประเภท ได้แก่

- 1.แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์
- 2.กิจกรรมทางวัฒนธรรม
- 3.อรรถาสัยของคนไทย
- 4.อาหาร
- 5.ชีวิตราตรี

การบริการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้านคือ ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว บริการท่องเที่ยว และตลาดการท่องเที่ยว แต่ละด้านมีองค์ประกอบย่อย ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน เป็นเหตุและผลซึ่งกันและกัน

ด้านบริการเป็นอุปทานประเภทหนึ่งของนักท่องเที่ยวที่รองรับให้เกิดความสะดวกสบาย ที่มุ่งเน้นสร้างความประทับใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ บางโอกาสอาจเป็นตัวดึงดูดใจ การบริการท่องเที่ยวที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่

1.การพัฒนาบุคลากร เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้ให้บริการรับจ้าง ชาวชน เพื่อปลูกฝังการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

2.การพัฒนาความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ภัตตาคาร ร้านอาหาร การจัดทำป้ายชี้ทาง ป้ายแนะนำ ป้ายห้าม ป้ายเตือน และป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ส่งเสริมให้มีศูนย์หรือร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง สินค้าหัตถกรรม ของที่ระลึก ปรับปรุงการบริการเส้นทางเดิมที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว

3.การส่งเสริมและยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ เช่น ส่งเสริมสินค้าหัตถกรรม ทั้งรูปแบบการบรรจุภัณฑ์

4.ความปลอดภัยและให้ความคุ้มครองแก่นักท่องเที่ยว

2.2 กฎหมายและนโยบายแผนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ มีสาระสำคัญที่เปลี่ยนแปลงและแตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งมีอยู่หลายมาตรา

มาตรา 79 หมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งถือเป็นมาตรการหลักของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัยสวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน” ซึ่งเป็นแนวทางให้รัฐจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติ การควบคุมและกำจัดมลพิษและการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม 5 ฝ่ายคือ รัฐ ชุมชนท้องถิ่น องค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนและปัจเจกชน

มาตรา 46 เสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นว่า บุคคลซึ่งร่วมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม บ่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

นอกจากนั้น มาตรา 289 และมาตรา 290 กำหนดบทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติไว้อย่างชัดเจนด้วยเช่นกัน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8(พ.ศ.2540-2544)

แผนพัฒนาฯ แห่งชาติฉบับนี้ เน้นการสร้างความร่วมมือร่วมใจกันผืนีกกำลังอย่างสมานฉันท์ของคนในชาติ จึงมียุทธศาสตร์ใหม่ที่เป็นหัวใจสำคัญ 2 ประการคือ

ประการแรกคือ การพยายามเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐกับประชาชนให้เกิดขึ้นมากที่สุด โดยใช้ระบบความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในสังคม รวมทั้งการที่จะ

ให้มีหลักประกันด้านสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมด้วยสันติวิธี

ประการที่สอง คือ การปรับระบบบริหารจัดการเพื่อให้มีการแปลนแผนไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับความคล่องตัวและสัมพันธ์สอดคล้องกัน โดยยึดหลักการประสานงานภายใต้ระบบการจัดการพื้นที่กับภารกิจของหน่วยงานและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแผนงานโครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบติดตามและประเมินผล โดยการจัดทำเครื่องชี้วัดความสำเร็จของแผนในหลายมิติและหลายระดับ รวมทั้งจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลเป็นประจำทุกปี โดยเปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการติดตามผลการพัฒนาอย่างกว้างขวาง

วัตถุประสงค์การพัฒนาของแผนฉบับนี้ เฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วมโดยประชาชน จึงกำหนดไว้ดังนี้

- เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีความสมบูรณ์ สามารถสนับสนุนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน

- เพื่อปรับระบบบริหารจัดการการเปิดโอกาสให้องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน ชุมชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศมากขึ้น

ทั้งนี้ โดยกำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีแนวทางการบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้มีความสมบูรณ์ เกิดความสมดุลต่อระบบนิเวศวิทยา รวมทั้งการดูแลรักษาภาวะแวดล้อม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และเป็นฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาว การจัดระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดการใช้ประโยชน์และควบคุมดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดสรรอย่างเป็นธรรม เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนอย่างแท้จริงรวมทั้งการบริหารจัดการเพื่อป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากธรรมชาติ

ฉะนั้น ทิศทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของแผนฉบับดังกล่าว จึงมีสาระสำคัญ คือ

- การรักษาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้คงไว้ซึ่งความมีเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นธรรมชาติ ความสะอาด และความปลอดภัย

- การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในประเทศมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อประเทศประสบภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจในระยะเริ่มต้นแผนฉบับดังกล่าว จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มในอนาคตทิศทางของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับท้องถิ่นจึงปรับเปลี่ยนไปเป็นดังนี้

- ปรับปรุงมาตรฐานและคุณภาพบริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้จากเงินตราต่างประเทศ และส่งเสริมไทยเที่ยวไทย โดยเน้นการบริหารจัดการระดับพื้นที่

- ส่งเสริมบทบาทขององค์กรในท้องถิ่นให้สามารถดำเนินกิจกรรมด้านบริหารการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ทั้งการบำรุงรักษา การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และริเริ่มผลิตสินค้าที่ระลึก รวมทั้งการฝึกอบรมและกวดขันมัคคุเทศก์ให้มีความรู้อย่างแท้จริงและริเริ่มผลิตสินค้าหัตถกรรมท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวที่ประยุกต์ศิลปะ เอกลักษณ์ไทย ร่วมกับการใช้วิทยาการสมัยใหม่ ในการเพิ่มพูนมูลค่าสินค้า ฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่นโดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด

- ผนวกรงค์ประชาสัมพันธ์สร้างค่านิยมการท่องเที่ยวภายในประเทศโดยปรับปรุงข้อมูล/บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับระบบบริการข้อมูลทันสมัย เช่น เครื่องช่วยคอมพิวเตอร์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

- เพิ่มและกวดขันมาตรฐานด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ทั้งด้านอาชญากรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

- ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) ควบคู่กับการจัดทำแผนจัดการในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทั้งทางธรรมชาติ ศิลปกรรม และวัฒนธรรมเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจตลอดไป

นอกจากนั้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ยังใช้ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ เป็นตัวสนับสนุนการลดปัญหาสังคม โดยส่งเสริมให้พื้นที่ที่มีความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ครบวงจร เพื่อเสริมสร้างอาชีพและรายได้แก่ประชาชนและการหารายได้ที่ เป็นเงินตราต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น การธำรงรักษาไว้ซึ่งชีวิต วัฒนธรรมประจำถิ่น เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร การแพทย์ไทย ควบคู่กับการอำนวยความสะดวก รักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

นโยบายการท่องเที่ยว

1. ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8

ผลักดันให้ประเทศไทย เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยอาศัยเงื่อนไขด้านภูมิศาสตร์ และการพัฒนาเครือข่ายคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้าน ให้สามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างสะดวก พร้อมกับการรักษาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว ให้คงไว้ซึ่งความมีเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นธรรมชาติ สะอาด ปลอดภัย ตลอดจนการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในประเทศมากขึ้น

2.นโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ปี พ.ศ.2540-2546

คณะกรรมการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กำหนดนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ปี พ.ศ.2540-2546 ไว้ดังนี้

2.1 ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยว ควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว และคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติสืบไป

2.2 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่น ให้เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันแก้ไข หรือป้องกันปัญหาทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีคุณค่า ช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวมากขึ้น

2.3 สนับสนุนการพัฒนาปัจจัยการให้บริการ อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะระบบการให้บริการข้อมูลข่าวสารด้วยโครงข่ายคอมพิวเตอร์ทั้งภายในและระหว่างประเทศ

2.4 ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งในด้านการพัฒนาและส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาระบบเครือข่ายการคมนาคมขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการบริการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาคนี้

2.5 ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในชาติ ให้เป็นนักท่องเที่ยวที่ดี มีความรัก ความห่วงใย ช่วยทำนุบำรุงทรัพยากรมรดกทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีความโอปอ้อมอารีให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยน้ำใจไมตรีอันดีงามสืบไป

2.6 ส่งเสริมการผลิตบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ให้มีปริมาณสอดคล้องกับความต้องการของตลาด มีคุณภาพได้มาตรฐานในระดับนานาชาติ เพื่อรองรับนโยบายการเปิดเสรีด้านการค้าบริการ ตลอดจนสนับสนุนให้บุคลากรชาวไทยมีงานทำในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2.7 กำกับดูแลให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ.ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535 รวมทั้งผลักดันให้มีการกวดขันมาตรฐานต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครอง รักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

2.8 ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวทั่วไป มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งผลดีต่อการพัฒนา

ภาพ :
๑๑๕.๑๓๐๔
๘๗๘๗
ฉ.กร.๕๖๓๗

วันที่ ..... - 4 S.A. 2552 .....
เลขทะเบียน ๐๑๑๗๙๖ ฉ.๒

2.9 ส่งเสริม ชักชวนให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ที่มีคุณภาพ เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในประเทศ เพิ่มมากขึ้น พักอยู่ยาวนานวัน ใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นและเดินทางกระจายไปทั่วภูมิภาค โดยคำนึงถึงขีดความสามารถหรือข้อจำกัดในการรองรับได้ ของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

2.10 สร้างค่านิยมให้ชาวไทยเพิ่มการเดินทางท่องเที่ยว และใช้จ่ายใช้สอยภายในประเทศ กระจายไปทั่วภูมิภาคตลอดปี เพื่อเพิ่มคุณภาพการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น และเป็นการกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่น อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาการทางเศรษฐกิจโดยรวมประเทศต่อไป

2.11 พิจารณาประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว เท่าที่จำเป็นและเหมาะสม ในลักษณะของการลงทุน ร่วมทุน หรือให้การส่งเสริมสนับสนุน เพื่อประโยชน์โดยส่วนรวมของชาติและองค์กร

พระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ.2543 ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของเทศบาลในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองดังนี้

- 1.การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- 2.การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
- 3.การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
- 4.การสาธารณสุขูปโภคและการก่อสร้างอื่น ๆ
- 5.การสาธารณสุขูปการ
- 6.การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ
- 7.การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
- 8.การส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 9.การจัดการศึกษา
- 10.การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
- 11.การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- 12.การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
- 13.การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 14.การส่งเสริมกีฬา
- 15.การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- 16.ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
- 17.การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
- 18.การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย

- 19.การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
- 20.การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
- 21.การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
- 22.การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
- 23.การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่น ๆ
- 24.การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
- 25.การผังเมือง
- 26.การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
- 27.การดูแลรักษาที่สาธารณะ
- 28.การควบคุมอาคาร
- 29.การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 30.การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 31.กิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศ กำหนด

2.3 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมคือ การให้ชุมชนในท้องถิ่นผู้ใช้ประโยชน์จากงานนั้น ได้เข้าร่วมทำร่วมคิด ร่วมตัดสินใจด้วย ซึ่งการที่ชุมชนในท้องถิ่นจะมีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดบริการการท้องถิ่น ควรจะมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การปรึกษาหารือ การตัดสินใจ เข้าร่วมโครงการ รวมถึงการเข้าร่วมการประชุมในชุมชน การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและการได้รับผลประโยชน์ร่วมในกิจกรรมการท้องถิ่น

นิยามศัพท์ของคำว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” มีผู้ให้ความหมายดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและ/หรือกลุ่มของประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ ด้วยเป้าหมายที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและ/หรือมีบทบาทร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินการของรัฐ (สถาบันดำรงราชานุภาพ 2539 หน้า 5)

วิลเลียม เออร์วิน (William Erwin, 1976 p.138) หมายถึงการที่บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหาคด้วยตนเองในการดำเนินงาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข่งขันในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับการใช้วิทยาการอย่างชำนาญและเหมาะสม เพื่อแก้ไขปัญหานั้นสนับสนุนให้สัมฤทธิ์ผล ในการพัฒนาพร้อมกับติดตามงานขององค์กรและผู้เกี่ยวข้อง

อลาสแตร์ ที.ไวท์ (Alastair T. White 1982.P18) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมคือ พฤติกรรมที่แบ่งออกได้ 4 มิติ ได้แก่

- มิติที่ 1 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะไร ควรทำอย่างไร
- มิติที่ 2 มีส่วนร่วมเสียสละและลงมือปฏิบัติการตามที่ตัดสินใจ
- มิติที่ 3 มีส่วนร่วมให้ผลประโยชน์จากการดำเนินงาน
- มิติที่ 4 มีส่วนร่วมในการประเมินผล

อาจจะสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมคือ การที่คนมาร่วมกิจกรรมในสภาพที่มีความต้องการ ความสนใจและเป้าหมายร่วมกัน ทั้งในทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และการเมือง โดยเริ่มต้นด้วยการร่วมกันปรึกษาหารือ ร่วมกันตัดสินใจ ชี้ชัดปัญหา จัดลำดับความสำคัญ และหาวิธีการแก้ปัญหาลงมือปฏิบัติ และทำการประเมินผล แล้วเริ่มต้นใหม่ เป็นเช่นนี้ไปเรื่อยๆ

กระบวนการดำเนินการ

มิกาเอล เค. เฮย์วูด (Michael K. Haywood 1988 p.105-106) ได้เสนอว่ากระบวนการดำเนินการ คือการเพิ่มบทบาทเกี่ยวกับการวางแผนให้มากขึ้น ลดความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนให้มีการศึกษา เพื่อให้มีการศึกษาเพื่อนำวิธีการทำโครงการเข้าไปพัฒนากลยุทธ์ของชุมชน และใช้วิธีการประชุมร่วมกัน เพื่อสร้างข้อผูกพันที่จะสามารถรักษาความต่อเนื่องให้คงอยู่ โดยเป็นที่ยอมรับของชุมชน

ปีเตอร์ อี.เมอร์ฟี (Peter E. Murphy, 1988, p.96) ได้เสนอว่าขั้นตอนสำคัญของกระบวนการ คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการตามที่สามารถจะนำสมาชิกและผู้สนใจจากมวลชนสาขาต่างๆ มารวมกันเพื่อพิจารณาค่านิยมของชุมชนก็ต้องการจะทำงานร่วมกัน โดยนำความต้องการของสังคม ชุมชนและธุรกิจอื่นๆ มาอภิปรายให้เกิดความเหมาะสม และหาข้อยุติให้ได้

แมกซ์ โลว์ เดอร์มิลล์ และดับเบิลยู โรเบิร์ต ไลมอร์ (Max Low Demilk and W.Robert Laimor อ้างถึง ประสบสุข ตีอินทร์, 2531 หน้า 24) ได้เสนอไว้ว่า กระบวนการดำเนินการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนามี 7 ขั้นตอน ดังนี้

- 1.การสำรวจขั้นต้น (Preliminary Reconnaissance)
- 2.การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority Problem Identification and Studies)

- 3.การแสวงหาแนวทางแก้ไข (Search for Solutions)
- 4.การกำหนดทางแก้ไข (Assessment of Solution)
- 5.การปฏิบัติตามโครงการ (Project implementation)
- 6.การประเมินผลโครงการ (Formal Project Evaluation)
- 7.การพิจารณาทบทวนโครงการเพื่อดำเนินการที่สมบูรณ์ตามเป้าหมาย (Project Reconsideration of Completion)

อาจจะสรุปได้ว่ากระบวนการที่ดีควรเป็นดังนี้

- 1.การสำรวจ เพื่อพิจารณาขอบข่ายปัญหาของภารกิจให้มีความชัดเจน
- 2.ศึกษา เพื่อแสดงหาวิธีแก้ไข และ/หรือพัฒนาที่ดีและเหมาะสม
- 3.สร้างแผนงาน แนวทางปฏิบัติการและข้อผูกพันให้เกิดความต่อเนื่อง
- 4.สร้างความเข้าใจกับชุมชนแล้วปฏิบัติการ
- 5.ประเมินผลโครงการ
- 6.พิจารณา ทบทวนแผนงานและปรับปรุงโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วม

เกเลีย ที. คาสติลโด (Gelia T. Castillo อ้างถึง สุพรรณิ ไชยอำพร และสมิท สมัครการ, 2535, หน้า 37) เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนการดำเนินโครงการเริ่มตั้งแต่ขั้นวางแผน ระบุปัญหาและความต้องการขั้นปฏิบัติการประเมินผล และบำรุงรักษา สรุปเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมได้ คือ ร่วมในการตัดสินใจ ร่วมบริจาค ร่วมปฏิบัติการ และร่วมรับประโยชน์

โคเฮน และ อัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) อ้างถึง ประสพสุข ตีอินทร์, 2531, หน้า 21) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ

- 1.การมีส่วนร่วมตัดสินใจ ประกอบด้วย ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
- 2.การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหารและประสานงานความร่วมมือ
- 3.การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
- 4.การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สุพรรณิ ไชยอำพร และสมิท สมัครการ (2535, หน้า 37) ได้สรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมสามารถแยกออกเป็นประเภทได้ คือ ลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine Participation) ได้แก่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ถ้าหากไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุก

ขั้นตอนของการดำเนินโครงการ ส่วนการมีส่วนร่วมไม่แท้จริง เช่น ร่วมลงแรงในการทำโครงการ ร่วมบริจาคเงินหรือสิ่งอื่นๆ เป็นบางส่วน หรือร่วมบำรุงรักษาโดยไม่ได้ตัดสินใจ

อาจสรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วม คือ ลักษณะการเกี่ยวข้องที่สามารถกระทำกิจกรรม ร่วมกันในลักษณะที่ร่วมกันอย่างจริงและไม่แท้จริง คือ ร่วมศึกษาสาเหตุของปัญหา และความ ต้องการของกลุ่ม ร่วมคิดและตัดสินใจสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม กำหนดนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรมบริการงาน ใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดอย่างคุ้มค่าลงทุนหรือเสียสละ ปฏิบัติ ติดตามประเมินผลงานและรักษากิจกรรมให้คงอยู่ยาวนานและร่วมรับผลประโยชน์

ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความเกี่ยวข้องระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี ขอบเขต ลักษณะและรูปแบบกว้างขวางและหลากหลาย ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ไม่สามารถจะ นำกล่าวไว้ได้ครบ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงได้กำหนดความเกี่ยวข้องชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วม ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เท่าที่จำเป็นไว้เพียง 2 ลักษณะ (วท., 2540 หน้า 3-510) คือ

1.ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ 2 ทาง คือ ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม

1.1ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

- เกิดการสร้างงาน สมาชิกในชุมชนมีงานทำ สืบเนื่องจากการท่องเที่ยวเกิดขึ้น
- เกิดการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบริการท่องเที่ยว
- เกิดระบบตลาด เมื่อมีการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือ เครื่องใช้และปัจจัยต่างๆ

ที่จำเป็นแก่การบริการการท่องเที่ยว

- เกิดระบบการผลิตวัตถุดิบท้องถิ่น เพื่อป้อนระบบตลาด
- มีรายได้จากแหล่งรายได้ใหม่ ที่เกิดจากการท่องเที่ยว นอกเหนือจากรายได้จากแหล่ง

รายได้เดิมของชุมชน

- ครอบครัวชุมชนจะมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จากสถานการณ์ การมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น

1.2ประโยชน์ทางสังคม ที่ชุมชนจะได้รับมาก ตัวอย่างที่สำคัญ เช่น

- เกิดการพัฒนาในทางสร้างสรรค์ขึ้นในสังคม
- มีการติดต่อทางสังคมที่มีรูปแบบมากขึ้น (Formal Social Contact)

- จะมีสัญญาทางสังคมเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากการตกลงในสิทธิ หน้าที่ และความ รับผิดชอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบการท่องเที่ยวของสมาชิกชุมชน (Social Contact)

- สาธารณูปโภคของชุมชน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา อาจได้รับการพัฒนาหรือปรับปรุง เนื่องจากมีระบบการท่องเที่ยว

- สมาชิกชุมชนจะถูกกระตุ้นให้สนใจ พัฒนาการศึกษารองตัวเอง และบริวาร ทั้ง การศึกษาในรูปแบบ (Formal and informal Education) ในด้านบริการเทคนิคและอื่น ๆ

- จะเกิดการพัฒนาค้านสาธารณสุข เช่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัยจากโรคภัย สืบเนื่องจากการอุปโภค บริโภคที่ได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อเข้าสู่ระบบการท่องเที่ยว

- การบริการทางสังคมอื่น เช่น ความปลอดภัย และการมีระเบียบอิสระของสังคม จะได้รับการเอาใจใส่มากขึ้น

2. ผลกระทบที่เกิดขึ้น อาจเป็นทั้งทางบวกและทางลบ

2.1 ผลกระทบทางบวก คือ ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับดังกล่าวข้างต้น

2.2 ผลกระทบทางลบ ที่อาจเกิดขึ้นมีอยู่บ้าง เช่น

- ขนาดของชุมชนอาจเติบโตเกินไป ถ้าปัจจัยดึงดูดจากการท่องเที่ยว มีกำลังมากและไม่ได้รับการจัดการที่ดี

- โครงสร้างการบริหารชุมชนอาจเปลี่ยนแปลงไป ถ้าอิทธิพลการท่องเที่ยว มีมากและไม่ได้รับการจัดการให้ดี

- วัฒนธรรมเดิมและวิถีชีวิตของชุมชน อาจได้รับผลกระทบและถูกกลืนจากอิทธิพลวัฒนธรรม และแนวทางชีวิตจากภายนอก

ในอดีตที่ผ่านมา ชุมชนแทบจะไม่ได้รับประโยชน์ที่แท้จริงจากการท่องเที่ยว เนื่องจากมีผู้ที่มีโอกาส หรือกำลังมากกว่า ได้แสวงหาประโยชน์จากชุมชนและทรัพยากร โดยให้ผลประโยชน์แก่ชุมชนเพียงเล็กน้อย และสร้างผลกระทบทางลบไว้มาก เนื่องจากชุมชนไม่มีโอกาสในการคัดเลือกการพัฒนาหรือจำกัดการขยายตัวของการท่องเที่ยว การพัฒนา มักเกิดจากความต้องการของบุคคลภายนอกที่เข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่ และการพัฒนาของภาครัฐบาล หรือการลงทุนของเอกชนในพื้นที่ โดยขาดการคำนึงถึงประโยชน์และผลกระทบที่แท้จริง

ทิศทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว

การลดผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน การสร้างโอกาสและประโยชน์ที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อชุมชนมีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จึงเป็นรูปแบบที่สามารถสร้างโอกาสนี้ได้เหมาะสมที่สุด

การมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเป็นเป้าหมายสำคัญในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้ความสำคัญแก่ประชาชนท้องถิ่น ในการกำกับ ดูแล ควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น เนื่องจาก

ประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่น สามารถเป็นศูนย์กลาง เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการการท่องเที่ยวยุคต่างๆ ได้ โดยในส่วนที่เชื่อมโยงกับ หน่วยงานของรัฐ ชุมชนจะอยู่ในฐานะเป็นผู้รับทราบนโยบายเบื้องต้น มีส่วนผลักดันในระยะยาว และดำเนินงานตามแผน ส่วนความเชื่อมโยงกับหน่วยงานเอกชน ชุมชนจะอยู่ในฐานะเป็นส่วน หนึ่งของฐานรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จัดขึ้นโดยเอกชน / บริษัทท่องเที่ยว เช่น ร่วมพัฒนา จุดขายต่างๆ ได้แก่ ที่พักอาศัย ร้านอาหาร การนำเสนอศิลปวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ แก่นัก ท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเริ่มมีได้ตั้งแต่การให้ข้อมูลท้องถิ่น เตรียมการจัดการวางแผน ควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากร การบริการ และการได้รับประโยชน์จากการบริการ โดยชุมชน จะต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการอนุรักษ์และใช้ ประโยชน์จะต้องไม่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม ดังนั้น องค์กรชุมชนจึงมีความสำคัญในการมีส่วนร่วม องค์กรดังกล่าวอาจเกิดจากการรวมตัวของประชาชนในชุมชน ภายใต้กฎหมายที่กำหนด บทบาทของปัจเจกบุคคล ดังนั้น การมีส่วนร่วมที่ดี ต้องให้ความสำคัญแก่กลุ่มบุคคลมากกว่า ปัจเจกบุคคล

รูปแบบที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพขององค์กรชุมชน ในการรองรับการท่องเที่ยวควรมีรูปแบบเป็นองค์กรกึ่งอิสระ ไม่เป็นทางการเกินไป หรือไม่อิสระเกินไป โดยมีระบบการได้รับ ประโยชน์ร่วมเป็นแนวทาง ซึ่งได้แก่

1.ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม เกิดแก่คนส่วนใหญ่ในชุมชน ให้มีงานและสภาพ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2.ผลประโยชน์ทางสังคม กล่าวคือ มีสวัสดิการที่ดี สังคมมีความมั่นคง และสามารถดำรง เอกสิทธิ์ทางสังคมของคนไว้ได้

3.ความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อม มีความเข้าใจใน การอนุรักษ์และร่วมมือพัฒนา เพื่อความยั่งยืน

4.ความภูมิใจ มีความสุขในความเป็นอยู่ มีความร่วมมือในชุมชน เกิดความรักและหวง แหน พร้อมทั้งจะอนุรักษ์ หรือพัฒนาอย่างสร้างสรรค์

อนึ่ง หากชุมชนมีส่วนร่วมมาก หรือมีอำนาจเพียงพอ ในการควบคุมการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการพัฒนาคอนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสามารถจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและเกิด การกระจายรายได้สู่ชุมชนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญคือ การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในการดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และการประสานงานกับภายนอก

ลักษณะและรูปแบบของชุมชน ในการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์ ความกิจกรรมของชุมชน ซึ่งพบว่า แต่ละกิจกรรมจะตอบสนองวัตถุประสงค์ต่างกันสามารถใช้ได้

กับพื้นที่ท่องเที่ยวในบางพื้นที่ที่ต้องการรูปแบบและขนาดขององค์กรที่เหมาะสมต่างกัน กิจกรรมแต่ละกิจกรรมยังมีผลกระทบต่อสังคมที่ต่างกันด้วย

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น จึงต้องเป็นการมีส่วนร่วมจนตลอดกระบวนการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local Benefit) หมายถึง การกระจายรายได้ การยกระดับ คุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนมาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และท้ายที่สุด ชุมชนสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ มีการรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืน สังคมพัฒนาอย่างเหมาะสม มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยพัฒนาการของชุมชนเอง

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาบริการท่องเที่ยว ทัศนศึกษา ชุมชนทำทราย” ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดได้ศึกษาไว้ แต่มีผลงานวิจัยที่มีส่วนสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว ซึ่งมีผู้วิจัยศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

นายสาทิศ สุขผ่องศรี (2543, หน้าบทคัดย่อ) การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ศึกษามีจุดแข็ง ด้านกายภาพเศรษฐกิจและด้านสังคมที่ทำให้ชุมชนคีรีวง มีความโดดเด่น นำไปสู่การพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน ได้แก่ ความสวยงาม ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติที่รุ่มรื่นไปด้วยสวนป่าานาพรรณ สวนสมรมจากเชิงเขาไปถึงภูเขาสูงด้านบน อันเป็นแหล่งต้นน้ำของลำคลองหลายสายที่ไหลลง ทำให้เกิดน้ำตกและแก่งต่างๆ มากมาย รวมทั้งป่าไม้และพรรณพฤกษชาติ สัตว์ป่า ด้านเศรษฐกิจ มีรายได้หลักจากอาชีพทำสวนผสมมีรายได้รองที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยมีการรวมตัวเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน กลุ่มมัดข้อมสิริธรรมชาติ กลุ่มแม่บ้านสมุนไพร มีกองทุนสำรองของชุมชน เพื่อให้ผู้ที่เดือดร้อนกู้เงินได้ ด้านสังคม มีผู้นำที่เข้มแข็งและเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความเป็นเครือญาติ มีการจัดตั้งองค์กรชุมชน กลุ่มต่างๆ เพื่อประโยชน์ของชุมชนในด้านต่างๆ มีชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง เพื่อบริหารและจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีระบบการจัดการกลุ่มต่างๆ ที่ดีและโปร่งใส จุดอ่อน ชุมชนไม่สามารถขยายพื้นที่สำหรับการทำสวนสมรมเพิ่มขึ้น ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนยังไม่ดีเท่าที่ควร เช่น ปัญหาเรื่องขยะ ด้านเศรษฐกิจ รายได้หลักจากอาชีพทำสวนสมรม ขึ้นอยู่กับระบบตลาดภายนอกชุมชน กล่าวคือ ราคาผลผลิตมีความไม่แน่นอน ด้านสังคมและรูปแบบท้องถิ่น ปัจจุบันทำให้กำนันไม่สามารถดำรงตำแหน่งประธาน อบต. จึงทำให้เกิดความขัดแย้งกัน

ระหว่าง อบต. ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและมั่งคั่งประมาณสนับสนุน ส่วนกำนันมีหน้าที่ในการปกครองชุมชนเท่านั้น หากมีความขัดแย้งกัน กระบวนการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ที่เป็นเอกภาพก็ขาดหายไปด้วยเหตุดังกล่าว แนวทางในการพัฒนาที่ส่งผลต่อชุมชนในการพัฒนาที่เหมาะสม คือ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน

นายศักดิ์ชัย สุวดี (2535, หน้าบทคัดย่อ) การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาการชุมชนเมืองกำแพงเพชร ผลการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิวัฒนาการและความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และสภาพทั่วไปของเมืองกำแพงเพชร ทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาชุมชนเมืองกำแพงเพชร ให้มีความสอดคล้องกับการอนุรักษ์โบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยมีพื้นที่ศึกษาครอบคลุมชุมชนสำคัญสองฝั่งแม่น้ำปิง ได้แก่ ชุมชนหลักทางฝั่งตะวันออก เป็นชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชร มีพื้นที่ประมาณ 14.9 ตารางกิโลเมตร และชุมชนรองทางฝั่งตะวันตกเป็นชุมชนนครชุม มีพื้นที่ประมาณ 3.5 ตารางกิโลเมตร

จากการศึกษาพบว่า กำแพงเพชรเป็นเมืองที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่อง และมีพัฒนาการของเมืองมาจนปัจจุบัน พัฒนาการของเมืองปรากฏหลักฐานเป็นร่องรอยของโบราณสถานและลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในยุคต่อมา โบราณสถานเหล่านี้นับเป็นทรัพยากรอันมีคุณค่าที่เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของเมือง ซึ่งสามารถสรุปการพัฒนาโบราณสถานออกเป็น 3 ประเด็น คือ พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของเมือง และส่งเสริมให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวเมือง

หลักการพัฒนาเมืองกำแพงเพชร จึงเป็นการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ เพื่อควบคุมการเติบโตของเมืองไม่ให้ไปรบกวนโบราณสถาน และรักษาสภาพแวดล้อมเมืองให้มีความสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ และสสารของเมืองในอดีต โดยกำหนดเป็น 2 แนวทาง คือ แนวทางในการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและรูปแบบระบบคมนาคม และแนวทางในการอนุรักษ์โบราณสถาน ซึ่งได้จัดลำดับความเข้มงวดในการควบคุมอาคารก่อสร้างบริเวณพื้นที่ต่อเนื่องกับเขตโบราณสถานเพื่อรักษาภูมิทัศน์ของเมืองกำแพงเพชร

สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2542, หน้า 115-122) รายงานผลการศึกษาวិชาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาในพื้นที่ 5 จังหวัดนั้น แสดงให้เห็นข้อเท็จจริงหลายประการ และสามารถพิจารณาแยกผลการวิเคราะห์ได้ในประเด็นใหญ่ 2 ประเด็น ดังนี้

1. กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมของแต่ละชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกรณีศึกษา หากพิจารณาในแต่ละแนวทาง

คือ แนวทางขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการ ขั้นปฏิบัติของแต่ละบุคคล และขั้นติดตามประเมินผล จะพบว่า ชุมชนทั้ง 5 คือ ชุมชนบ้านด้าลอค อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ชุมชนในอุทยานแห่งชาติเขาหลวง เฉพาะพื้นที่อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ชุมชนคลองบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ชุมชนบ้านโคกเกตุ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ชุมชนบ้านโขงกุดหงาย อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ล้วนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ทุกแนวทาง และมีสัดส่วนของความเข้มข้นในการมีส่วนร่วมค่อนข้างสูงเป็นส่วนใหญ่ ทราบว่าชุมชนท้องถิ่นเป็นชุมชนที่มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความรัก สามัคคี และร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาเพื่อความก้าวหน้าของชุมชน และเพื่อการอยู่ดีกินดีของสมาชิกชุมชนท้องถิ่นแห่งนั้น ก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนได้อย่างดีเช่นกัน ดังนั้น ความพร้อมชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมาก

2. สรุปภาพรวมของกรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

ผลการศึกษาปรากฏว่า ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ของตนในหลากหลายลักษณะ สามารถแยกประเด็นต่างๆ ให้ชัดเจนได้ดังนี้

2.1 ลักษณะการก่อตัวกลุ่มในชุมชนท้องถิ่น เพื่อการจัดการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 3 แบบ คือ

2.1.1 รูปแบบที่เกิดขึ้นตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่นเอง

2.1.2 เกิดขึ้นตามภารกิจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1.3 เกิดขึ้นจากแรงกระตุ้นของภาคราชการในพื้นที่

2.2 การตัดสินใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท้องถิ่น มีได้หลายประเด็น คือ

2.2.1 เมื่อแรกเริ่มจะดำเนินกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมพิจารณาว่าสมควรจะดำเนินการนั้นหรือไม่ และอย่างไร

2.2.2 วางแผนดำเนินการตามขั้นตอนและกำหนดกิจกรรมต่างๆ เช่น การประชุม การจัดเวทีประชาคม การประสานขอความรู้ และความร่วมมือกับฝ่ายต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน การมอบหมายภารกิจ ระบบบัญชี การรายงานผล ผู้รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอนและตรวจติดตาม

2.2.3 ผลประโยชน์ที่สมาชิกควรได้รับจากกองทุนในลักษณะของการปันผล หรือการหักเงินเปอร์เซ็นต์จากค่าบริการเข้ากองกลาง เพื่อพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นในด้านต่างๆ

2.3 การรวมตัวกันเป็นกลุ่ม/องค์กร ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม เช่น จัดตั้ง คณะกรรมการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ของชุมชน

2.4 การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับความคิดเห็นของสมาชิกใน ชุมชนท้องถิ่นเช่น การกำหนดจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ รูปแบบการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว พาหนะที่ใช้ประกอบการท่องเที่ยว วัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์ การขายของที่ระลึกจากผลิตภัณฑ์ หรือหัตถกรรมพื้นบ้าน

2.5 การปฏิบัติงาน/การแบ่งภารกิจมีส่วนร่วม ได้แก่ เป็นเครือข่ายความร่วมมือ การแบ่งภาระหน้าที่ให้เกิดความชัดเจนไม่ซ้ำซ้อน

2.6 ทูตทางสังคม เช่น ความรู้พื้นบ้านและภูมิปัญญาชาวบ้าน การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นด้วยความรัก และห่วงแหน การดำรงชีวิต ประจำวันแบบวิถีไทย ด้วยสมุนไพรนานาชนิด

2.7 ผลตอบแทนหรือประโยชน์อื่นๆ ได้แก่ เงินรายได้จากการดำเนินการ การ ขายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน การเปิดร้านค้าขายอาหารและของที่ระลึก

2.8 การพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นผลในลักษณะนามธรรม ได้แก่ ความรัก ความ สามัคคีในชุมชน และลดความขัดแย้ง การเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ความเป็นระเบียบของสังคม และการ อยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชน ความรู้สึกรักและห่วงแหนในสิ่งที่คิงามของชุมชน ทั้ง ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ร่วมกัน

ผลจากการวิเคราะห์ข้างต้น จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งรูปแบบขององค์กรที่ควรเข้ามาบริหาร จัดการด้านท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป

เดวิด ที สเชลเลอร์ (David T. Schaller, online, 2000) ได้ทำการศึกษา โครงการการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนควิซัว (Quichua) ที่รีโอ บลองโก ประเทศ เอกวาดอร์ เป็นหมู่บ้าน พื้นเมืองอยู่กลางป่าเมซอนในจังหวัดนโป (Napa Province) ชุมชนแห่งนี้ถูกค้นพบ เมื่อปี 2514 ชาวควิซัว มีอาชีพเพาะปลูกและล่าสัตว์ พืชที่ปลูกส่วนใหญ่คือข้าวโพด กาแฟ โกโก้ และข้าวในปี 2538 ชุมชนควิซัว ประสบปัญหาเรื่องพื้นที่ทำกิน เนื่องจากชุมชนมีจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น อย่างรวดเร็ว พื้นที่ป่าถูกรุกลเพื่อนำการเกษตร สัตว์ป่าลดน้อยลงไปมาก

เมื่อชุมชนควิซัว มีปัญหาดังกล่าวก็พบว่า นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมชุมชนบ่อยครั้ง ชาวควิซัวเริ่มสนใจ เนื่องจากมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มเติมจากการขายผลผลิต นักวิจัยจึง ทำการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนควิซัว ว่าประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหน โดยผลการศึกษา นักวิจัยได้สร้างเกมทางอินเตอร์เน็ต ขึ้น

1) คุณและครอบครัว เป็นชนพื้นเมืองชาวควิซัว อาศัยอยู่รวมกัน 100 หลังคาเรือน บรรพบุรุษดั้งเดิมมีชีวิตอยู่โดยการล่าสัตว์ จับปลา และปลูกพืชจำพวกกล้วย และมัน ต่อมาเริ่มปลูกข้าวโพด กาแฟ และข้าวไปขายในตลาด พื้นที่ป่าถูกถางไปเรื่อยๆ เพื่อเป็นพื้นที่ทำกิน เพราะมีลูกหลานชาวควิซัว เพิ่มอย่างรวดเร็ว

มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน บางคนไม่ต้องการเกี่ยวข้องกับเรื่องท่องเที่ยว เพราะกลัวว่านักท่องเที่ยวจะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน และชักจูงให้คนหนุ่มสาวเปลี่ยนเป็นคนเมือง แต่ออกุสติ และชาวบ้านอีกหลายคนคิดว่าควรพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ซึ่งจะ ได้เงินจากการจัดเที่ยวมาจุนเจือครอบครัวมากขึ้น และตอนนี้พื้นที่ป่าก็ลดลงไปเรื่อยๆ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะนำเงินมาให้ซื้ออาหารและสิ่งจำเป็นอื่นๆ ไหม? จะรักษาป่าไม้ไว้ได้หรือไม่ หรืออาจทำให้ชีวิตประจำวันของคุณเปลี่ยนไป คุณจะอย่างไร

- ลองทำเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดู ไปข้อ C
- ไม่ควรทำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้าน ไปข้อ B

2) ไม่ควรทำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้าน

นักท่องเที่ยวยังเข้ามาในชุมชนโดยไกด์ที่ไม่ใช่คนควิซัว อยากรู้อยากเห็นว่าคุณอยู่กันอย่างไร ไม่เคารพในวัฒนธรรมของคุณ ยิงนก ล่าสัตว์ที่นับว่าจะหายากขึ้นทุกที พวกเขาจ้องมองและถ่ายรูปคุณ คนในหมู่บ้านเริ่มโกรธ เพราะเขาเห็นว่าคุณเป็นคนประหลาด เหมือนกับสิ่งมีชีวิตในสวนสัตว์

ออกุสติน และชาวบ้านส่วนหนึ่งยังอยากลองทำเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ แต่คนอื่นๆ ประกาศห้ามนักท่องเที่ยวเข้าหมู่บ้าน คุณจะอย่างไร?

- ตกกลงลองทำเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดู ไปข้อ C
- ประกาศห้ามนักท่องเที่ยวเข้าหมู่บ้าน ไปข้อ D

3) พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คนในหมู่บ้านยังไม่เคยมีใครทำโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก่อน ผู้เฒ่าของหมู่บ้านที่ชื่อมาริอาโน แนะนำว่า ให้ลองหาผู้เชี่ยวชาญจากนอกหมู่บ้านมาช่วย แต่คนอื่นๆ บอกว่า ถ้าจะให้คนในหมู่บ้านได้ผลประโยชน์ เราควรจัดการดูแลกันเอง คุณมีความคิดเห็นอย่างไร?

- ดำเนินโครงการเอง ไปข้อ G
- หาผู้เชี่ยวชาญมาช่วย ไปข้อ E

4) ประกาศห้ามนักท่องเที่ยวเข้าหมู่บ้าน

ทุกคนเชื่อว่าวัฒนธรรมของชุมชนจะเข้มแข็งขึ้น ตอนนี้คุณต้องรุกพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นเพื่อปลูกกาแฟ มีค่าใช้จ่ายเรื่องหลังคาบ้านใหม่ ของใช้ในโรงเรียนให้เด็กๆ ในหมู่บ้าน การเกษตร

เป็นวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านในปัจจุบัน และคุณหวังว่า การห้ำมหนักท่องเที่ยวเข้ามาจะทำให้ชาวบ้านอยู่กันอย่างสงบสุขไปอีกนับสิบปี.

5) หาผู้เชี่ยวชาญมาช่วย

มีบริษัทนำเที่ยวหลายแห่งในควีโด ที่พร้อมจะนำนักท่องเที่ยวมาในหมู่บ้าน แต่อกุสตินแนะนำว่าจะให้องค์กรอนุรักษ์ระหว่างประเทศเข้ามาช่วยแทน เพราะเป็นองค์กรที่ไม่หวังผลกำไร เหมือนบริษัทท่องเที่ยว นักอนุรักษ์ก็จะดำเนินโครงการไปพร้อมกับรักษาป่าด้วย คุณต้องการการช่วยเหลือจากใคร ?

-บริษัทนำเที่ยวในควีโด ไปข้อ F

-องค์กรอนุรักษ์ระหว่างประเทศ ไปข้อ H

6) ปรึกษาบริษัทนำเที่ยว

กิลเบอร์ต ผู้จัดการบริษัท อเมซอนท่องเที่ยวผจญภัย เข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน เขาสร้างเส้นทางเดินป่าและที่พักนักท่องเที่ยวหลายแห่ง จ้างปู่ของคุณสาริต พิธีกรรมต่างๆ นักท่องเที่ยวจ้องมองดูด้วยความประหลาด และถ่ายรูปชาวบ้านเหมือนอยู่ในสวนสัตว์กิลเบอร์ต ไม่ยอมสร้างกฎระเบียบกับนักท่องเที่ยว ซึ่ให้เห็นว่าชาวบ้านได้เงินจากการท่องเที่ยวจำนวนมากหลายเดือน ต่อมาชาวบ้านยกเลิกข้อตกลงกับกิลเบอร์ต บางคนต้องการให้ยกเลิกการท่องเที่ยวในชุมชนเสีย บางคนอยากลองดำเนินการเอง คุณมีความเห็นอย่างไร ?

-ยกเลิกการท่องเที่ยวเด็ดขาด ไปข้อ D

-ลองดำเนินการเอง ไปข้อ G

7) ท้องถิ่นดำเนินการเอง

คุณและอกุสตินคุ้นเคยมากกับโครงการนี้ อกุสตินคิดว่า น่าจะจัดเป็นกลุ่มเล็กๆ มากกว่ารวมทั้งหมู่บ้านประชุมกันได้ง่าย และมีประสิทธิภาพ คุณจะทำอย่างไร ?

-ทำโครงการเป็นกลุ่มเล็กๆ ไปข้อ I

-ทำทั้งหมู่บ้าน ไปข้อ J

8) ปรึกษาองค์กรอนุรักษ์ระหว่างประเทศ

โทนี กับ แอนนา จากสมาคมอนุรักษ์ป่าเขตร้อนชื้น เข้ามาช่วยชาวบ้าน สร้างที่พักนักท่องเที่ยว และเส้นทางเดินป่า อบรมชาวบ้าน 2 คน ให้เป็นไกด์ ทั้งสองเรียกชาวบ้านประชุมให้ยกเลิกการถางป่า และล่าสัตว์ เขาบอกว่าผืนป่าเป็นของทุกคนในโลกใครก็ไม่มีสิทธิ์ไปตัดคามใจชอบ

หลังการประชุม ชาวบ้านโกรธมาก พื้นดินของเขาก็คือของเขาไม่ใช่ของคนอื่น หากการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การไม่มีสิทธิทำกินในที่ดินของตัวเอง พวกเขา也不需要อะไรอีกคุณจะ
ทำอะไรต่อไป ?

-ยกเลิกโครงการทั้งหมด ไปข้อ D

-ลี้ภัยและแอนนาเสียดแล้วดำเนินการเอง ไปข้อ G

9) ดำเนินโครงการเป็นกลุ่มเล็กๆ

อุทิสิน ให้คุณเปโตร เฟอร์นันโด และชายหนุ่มอีก 20 คน ทำโครงการนี้ขึ้น คุณไป
ติดประกาศ ไว้ที่โรงแรมในเมือง สัปดาห์นั้นเริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้ามา คุณพาเขาไปเดินเที่ยวในป่า
ว่ายนํ้าในน้ำตก พวกเขาเป็นนักท่องเที่ยวที่ดี ดูห่วงใยป่าอย่างจริงจัง ตอนนี้คุณต้องการที่ให้เขา
พัก เขาควรรอนเสื่อเหมือนบ้านเรา หรือจะสร้างที่พักให้นักท่องเที่ยวดี คุณจะทำอะไรต่อไป

-ให้นักท่องเที่ยวกินอยู่กับครอบครัวควิวัว ไปข้อ J

-สร้างที่พักนักท่องเที่ยว ไปข้อ K

10) ให้นักท่องเที่ยวพักอยู่กับครอบครัวควิวัว

นักท่องเที่ยวชอบสัมผัสชีวิตคนในหมู่บ้านอย่างใกล้ชิด กินข้าวเย็น ดื่มเหล้าท้องถิ่นรส
แรง พูดคุยด้วยภาษาสเปนง่ายๆ กับชาวบ้าน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะถามเรื่องวัฒนธรรม
ควิวัว คุณจำเพลงพื้นบ้านและทำเดินรำได้ 2-3 เพลง แต่ในหมู่บ้านตอนนี้มีเพลงสมัยนิยมที่
เปิดทางวิทยุ คุณจะ เพิ่มวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าไปในโครงการไหม ? หรือควรเปิดเพลงสมัยนิยมดี

- เริ่มโครงการวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไปข้อ M

- ให้เป็นไปตามสมัยนิยมไปข้อ L

11) สร้างที่พักให้นักท่องเที่ยว

หลังจากชุมชนช่วยกันสร้างที่พักนักท่องเที่ยว 2 หลัง และที่รับประทานอาหารอีก 1 หลัง
ห่างจากศูนย์กลางหมู่บ้าน 1 กิโลเมตร นักท่องเที่ยวหลายคนผิดหวังที่ไม่ได้พักกับครอบครัวควิวัว
แต่ส่วนใหญ่พอใจ และมักจะถามเรื่องวัฒนธรรมควิวัว คุณจำเพลงพื้นบ้านและทำเดินรำได้
2-3 เพลง แต่ในหมู่บ้านตอนนี้มีเพลงสมัยนิยมที่เปิดทางวิทยุ คุณคิดว่าควรทำให้นักท่องเที่ยว
สนุกสนานไหม ?

- เริ่มโครงการวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไปข้อ M

- ให้เป็นไปตามสมัยนิยม ไปข้อ L

12) ให้เป็นไปตามสมัยนิยม

นักท่องเที่ยวหลายคนประหลาดใจที่คุณเปิดเพลงตามสมัย นำเครื่องเสียงเข้ามาเล่นโดยใช้
เครื่องปั่นไฟ บางคนไม่สนุกนัก คนอื่นๆ ลูกขึ้นเดินตาม ดื่มเบียร์และเหล้าพื้นบ้าน เดือนต่อมา

คุณสังเกตว่ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านน้อยลง ส่วนใหญ่จะสนใจป่าน้อยกว่าเหล่า เขาค้มกับชายหนุ่มชาวควีชีวจนถึงตี 4 คนในหมู่บ้านเริ่มบ่นกับพฤติกรรมดังกล่าว ทุกคนลงความเห็นว่าการท่องเที่ยวไม่เป็นไปอย่างที่คาดหวังไว้

ชาวบ้านตัดสินใจกับไปใช้ชีวิตเกษตรกรรมเต็มตัว คุณรู้ว่าต้องถางป่าอีกเพื่อปลูกกาแฟ มีค่าใช้จ่ายเรื่องหลังคาบ้านใหม่ ของใช้ในโรงเรียนให้เด็กๆ ในหมู่บ้าน และคุณหวังว่าการห้มนักท่องเที่ยวเข้ามาจะทำให้ชาวบ้านอยู่กันอย่างสงบสุขไปอีกนับสิบปี

13) เริ่มโครงการวัฒนธรรมพื้นบ้าน

นักท่องเที่ยวเข้ามาเดือนละหลายครั้ง ได้ชมเพลงพื้นบ้านและการเต้นรำดั้งเดิม จากชาวบ้าน 20 คน ที่ไปเรียนจากรุ่นปู่ย่าตายาย ชาวบ้านพอใจกับการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวในระดับนี้ คนอื่นๆ อยากเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้มากขึ้น เพื่อให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งก็เต็มใจที่จะจ่ายเพิ่มขึ้น คุณจะทำอย่างไร ?

- จำกัดการท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับปัจจุบัน ไปข้อ N
- ขยายและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก ไปข้อ O

14) จำกัดการท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับปัจจุบัน

นักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านเพียงเดือนละ 1-2 ครั้ง เท่านั้น คนวัยหนุ่มสาวเริ่มสร้างครอบครัว เขาพบว่าเขาต้องการพื้นที่ในการเพาะปลูกอีก เริ่มล่าสัตว์เพิ่มขึ้น ออกสติน พุดถึงเรื่องการท่องเที่ยวในหมู่บ้านอีกครั้ง เงินจากนักท่องเที่ยวช่วยให้ทุกคนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น คุณคิดอย่างไร ?

- ให้นักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น ไปข้อ O
- เน้นเรื่องการเกษตรมากกว่าการท่องเที่ยว ไปข้อ P

15) ขยายและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก

นักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นกลุ่มทุกสัปดาห์ พักอยู่ 2-4 วัน พวกเขาสนุกกับการเดินป่าและเรียนรู้วัฒนธรรมควีชีว เช่น ล่าสัตว์ โดยใช้ปืนลูกดอก ชาวบ้านอยากได้เงินมากกว่านี้ แต่ออกสตินบอกว่ารายได้ส่วนหนึ่งควรนำกลับมาใช้ในโครงการเพื่อปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่อไป แต่ชาวบ้านรู้สึกว่าย่างพร้อมอยู่แล้ว ตอนนี้ควรให้ผลประโยชน์แก่ชาวบ้าน คุณมีความคิดเห็นอย่างไร ?

- แบ่งรายได้ระหว่างชาวบ้านกับโครงการ ไปข้อ R
- ให้ผลประโยชน์กับชาวบ้านทั้งหมด ไปข้อ Q

16) เน้นเรื่องการเกษตรมากกว่าการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้านเริ่มลดลง ชาวบ้านบางคนคิดว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเรื่องเสียเวลา เขาชอบทำงานในไร่มากกว่า แต่อีกกลุ่มชอบงานด้านการท่องเที่ยวเพราะง่ายกว่ารับจ้างในไร่ ได้รับค่าจ้างสูง นอกจากนี้ ยังเป็นทางที่ดีในการรักษาผืนป่าไว้ได้ อกุสติน และชาวบ้านอีกหลายคนเริ่มพูดคุยกันถึงการแยกไปตั้งหมู่บ้านใหม่ที่เน้นเฉพาะการท่องเที่ยวเป็นหลัก คุณจะทำอย่างไรต่อไป ?

-ย้ายไปกับอกุสติน ไปซื้อ S

-อยู่กับชุมชนเดิม ไปซื้อ T

17) ให้ผลประโยชน์กับชาวบ้านทั้งหมด

เมื่อไม่มีเงินมาดำเนินการซ่อมแซมและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเสื่อมโทรม นักท่องเที่ยวเริ่มมีการร้องเรียน ในขณะที่ชาวบ้านกำลังทำเงินจากการท่องเที่ยว ในตอนแรกพวกเขาซื้อของที่ใช้ได้นาน เช่น เสื้อผ้าและเครื่องมือต่างๆ 2-3 เดือนต่อมา ทุกคนมีเสื้อผ้าใหม่ หลังคาบ้านเป็นดินบุกแทนหญ้าคา บางคนซื้อวิทยุ เครื่องเสียง นาฬิกาข้อมือ และเกมส์

นักท่องเที่ยวไม่ชอบความมั่งคั่งของชุมชน บางคนบอกว่าพวกเขาไม่ชอบชนเผ่าอินเดียนอเมซอนอีกต่อไปแล้ว นักท่องเที่ยวเริ่มหาชนเผ่าใหม่ โครงการไม่ประสบผลสำเร็จ ชาวบ้านเริ่มกลับไปทำการเกษตรอีก

18) แบ่งรายได้ระหว่างชาวบ้านกับโครงการ

ชาวควิซัวส่วนใหญ่พอใจกับรายได้จากการท่องเที่ยว โครงการวัฒนธรรมเกิดขึ้นวงดนตรีควิซัวทั้งร้องทั้งเต้นอย่างคล่องแคล่ว จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทุกเดือน ตอนนี้อย่างคนพูดถึงที่พักที่มีน้ำร้อน ไฟฟ้า และอาหารแบบอเมริกัน เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว แบบที่ริโอ นาไป คุณคิดอย่างไร ?

- สร้างที่พักนักท่องเที่ยวแห่งใหม่ ไปซื้อ Z

- รักษาแบบเดิมไว้ ไปซื้อ U

19) แยกออกไปตั้งชุมชนใหม่

การแยกออกไปตั้งชุมชนใหม่ สร้างความแตกแยกให้แก่ชุมชนควิซัว หมดความเชื่อถือกัน มีการโต้แย้งเรื่องแบ่งที่ดิน ทั้งสองฝ่ายต้องการพื้นที่ป่าที่เหลืออยู่น้อยเต็มทีมาเป็นของตน ท่ามกลางความขัดแย้งโครงการล้มเหลว ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามา ทุกคนต้องทำงานหนักในไร่เพื่อความอยู่รอด ความตึงเครียดเข้ามาสู่หมู่บ้าน แม้กระทั่ง อกุสติน ก็ไม่พูดถึงการท่องเที่ยวอีก

ที่ทำกินเหลือน้อยลงทุกที ทุกคนเข้าใจดีว่าการเกษตรทำให้เสียพื้นที่ป่าไป แต่จากประสบการณ์เรื่องท่องเที่ยว ทำให้ไม่มีใครอยากเริ่มอะไรใหม่

20) อยู่กับชุมชนเดิม

อภุสติน ว่าควรกลับไปทำการท่องเที่ยว เพราะจะทำให้เราทันโลก และเสียความเป็นคนวิชาวไป หลายคนมีความเห็นตรงกันข้าม ต้องการใช้ชีวิตแบบที่เคยเป็นมา พี่ชายของคุณเสนอให้มีการประนีประนอม โดยให้นักท่องเที่ยวเข้ามาได้เดือนละ 1 กลุ่ม อภุสตินขอความคิดเห็นจากคุณ คุณมีความคิดเห็นอย่างไร ?

- ยอมรับการประนีประนอม ไปข้อ V

- แยกไปตั้งชุมชนใหม่ ไปข้อ S

21) ไม่สร้างที่พักนักท่องเที่ยวใหม่

ไม่สร้างที่พักนักท่องเที่ยวใหม่ เงินที่จะนำมาสร้างที่พักใหม่ให้กับชาวควีซัว หมดแล้วหลายคนซื้อโทรทัศน์ VCR เซาวีดีโอมาทุกสัปดาห์ จากเมืองใกล้ๆ ตอนนี้ทุกบ้านมีวิทยุ เป็นอย่างน้อยหรือไม่กี่เครื่องเสียง นักท่องเที่ยวไม่ชอบความมั่งคั่งของชุมชน บางคนบอกว่าพวกเขาไม่ใช้เงินผ่านอินเดียชอนอีกต่อไปแล้ว นักท่องเที่ยวเริ่มหาชนเผ่าใหม่ โครงการไม่ประสบความสำเร็จ ชาวบ้าน เริ่มกลับไปทำการเกษตรอีก

22) ยอมรับการประนีประนอม

นักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านในอัตราคงที่ ชาวบ้านใช้เวลากับการเกษตรมากขึ้น มองการท่องเที่ยวเป็นงานอดิเรกยามว่างจากงานประจำ เพราะการท่องเที่ยวถูกจำกัดเพียง 1 กลุ่มต่อเดือน รายได้จึงจำกัดด้วย ชาวควีซัว ยังคงกางป่าเพื่อเพาะปลูก แต่คงส่วนหนึ่งไว้เพื่อการท่องเที่ยว ตอนนี้ชุมชนคุณพบว่า มีความสมดุลอย่างยั่งยืน ระหว่างการท่องเที่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน

ขอแสดงความยินดีด้วย !! คุณอาจรู้สึกว่าการที่คุณประสบความสำเร็จไม่สมบูรณ์นัก แต่ผลก็ออกมาเหมือนกับการศึกษาที่ ริโอ บลองโก โดยชุมชนที่นั่นยอมรับนักท่องเที่ยวไม่มากนักต่อเดือน (รับเพิ่มขึ้นในฤดูร้อน) หากเปรียบเทียบกับโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอินเดียชอนด้วยกันแล้ว ริโอ บลองโก เป็นที่ที่ประสบความสำเร็จที่สุด

23) สร้างที่พักนักท่องเที่ยวใหม่

นักท่องเที่ยวต้องการที่พักใหม่ที่สะอาด สะดวกสบาย มีการออกแบบที่พักตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีไฟฟ้าและพัดลมเพดาน การท่องเที่ยวเข้ามาแทนที่การเกษตร ชาวควีซัวยังทำไร่เพียงปลูกไว้บริโภคในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจึงขาย เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการทำอาหารและทำความสะอาดให้นักท่องเที่ยว ประเภทของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนไปเป็นผู้สูงอายุมากขึ้น สนใจการพูดคุยกับชาวควีซัวน้อยลง พวกเขามาเที่ยวกับกลุ่มท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแต่ไม่เคยถามถึงความ เป็นอยู่ของชาวบ้าน ส่วนใหญ่อยู่ยากถ้าเปรียบกับชายชราที่สวมกระโปรงหญ้าคาแบบดั้งเดิม

ชาวคิวซัวไม่คิดถึงการท่องเที่ยวระยะยาวอีกต่อไป เขาพยายามทำมันให้ดีที่สุด มันคืองานของเขาในปัจจุบัน เขาทำเงินได้มากกว่าที่เคยเป็น หลายคนซื้อโทรทัศน์ VCR เซาวีดีโอ ทุกสัปดาห์จากเมืองใกล้ๆ ตอนนี้ทุกบ้านมีวิทยุเป็นอย่างน้อย หรือไม่กี่เครื่องเสียง โชคดีที่นักท่องเที่ยวสังเกตเห็น ไม่ค่อยมีใครออกไปเดินป่า ชอบอยู่ดูโทรทัศน์ และลงสระว่ายน้ำใหม่ที่บริเวณที่พักมากกว่า

ขอแสดงความยินดี!! โครงการการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จในวงกว้าง ชาวคิวซัว รู้วิธีการให้บริการในการท่องเที่ยวมากกว่ากิจกรรมพื้นบ้านของเขา เด็กๆ ในหมู่บ้านพูดภาษาสเปนมากกว่าภาษาถิ่น ไม่มีการถ่ายทอดความรู้เรื่องป่ามายังรุ่นหลัง

บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา

วิธีการ

การศึกษาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติคลองตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัยซึ่งประกอบด้วย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการทดสอบเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เวลาที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่กำหนดเป็นกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มบุคคลผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาบริหารท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติ คลองตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยพิจารณาจากฐานที่เป็นผู้ร่วมกิจกรรม ผู้จัดกิจกรรม ผู้ร่วมสนับสนุน และผู้เป็นเจ้าของบ้านหรือประชาชนในจังหวัด ได้จัดแบ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้ออกเป็นดังนี้

- 1.กลุ่มแกนนำได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด ผู้นำชุมชน ครูอาวุโส
- 2.กลุ่มทั่วไป ได้แก่ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในจังหวัด
- 3.กลุ่มเยาวชน ได้แก่ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในจังหวัด 15-25 ปี

แนวทางการวิจัยเอกสาร การสนทนากลุ่มแกนนำ การสัมภาษณ์อย่างเจาะลึกและการใช้แบบสอบถาม รายละเอียด แนวทาง ดังนี้

1. วิจัยเอกสาร ตรวจสอบข้อมูล
2. การสนทนากลุ่มแกนนำ
3. แบบสอบถามแบบที่มีโครงสร้างแน่นอน ประกอบด้วย โครงสร้างข้อมูล 5 ด้าน ดังนี้

3.1 ข้อมูลทั่วไป

-เพศ

-อายุ

-จำนวนบุตร

-การศึกษา

-อาชีพ

- รายได้
- กิจกรรมการเป็นสมาชิกกลุ่ม
- กิจกรรมการได้รับการอบรม
- การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

3.2 ข้อมูลด้านข้อคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว

- ความคิดต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของประเทศ
- ความคิดต่อผลงานทางการท่องเที่ยวของประเทศ
- ความคิดต่อผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยว
- ความคิดต่อรูปแบบการบริการทางการท่องเที่ยว
- ความคิดต่อผลกระทบการบริการทางการท่องเที่ยว
- ความคิดต่อการบริหารจัดการดูแลการบริการทางการท่องเที่ยว

3.3 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการกระตุ้นให้มีความยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวของจังหวัด

- ความสามารถทางภาษาอังกฤษ
- ที่พัก
- ความสามารถทางดนตรีพื้นบ้าน
- ความสามารถทางศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ
- ความสามารถทางการกีฬา
- ความสามารถและฝีมือทำอาหาร
- ความสามารถทางการเกษตร
- ความสามารถจำหน่ายของที่ระลึกและสินค้าพื้นบ้าน
- ความคิดทางความปลอดภัย

3.4 ข้อมูลการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาเป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมกับรูปแบบการมีส่วนร่วม

ร่วม

3.4.1 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

- ร่วมสำรวจและกำหนดประเด็นด้านการพัฒนาบริการท่องเที่ยว
- ร่วมค้นหาสาเหตุที่ทำให้การพัฒนาบริการการท่องเที่ยวของประชาชนลดน้อย
- ร่วมวางแผนอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาบริการการท่องเที่ยว

- ร่วมปฏิบัติตามแผนอนุรักษ์ ป่าไม้ และพัฒนาบริการการท่องเที่ยว
- ร่วมติดตามและประเมินผลที่ได้ปฏิบัติตามแผนงาน โครงการ การอนุรักษ์ ป่าไม้ และพัฒนาบริการการท่องเที่ยว

3.4.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ป่าไม้ และพัฒนาบริการการท่องเที่ยว

- ร่วมประชุม
- ร่วมออกเงิน
- ร่วมออกวัสดุ
- ร่วมออกแรง
- ร่วมประชาสัมพันธ์
- ร่วมเป็นกรรมการ
- ร่วมชักชวน
- ร่วมเป็นผู้นำ
- ร่วมเป็นผู้ประสานงาน

3.5 ข้อมูลความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการการท่องเที่ยวฯ โดยพิจารณาเป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมกับรูปแบบการมีส่วนร่วม

3.5.1 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

- สำรวจและกำหนดปัญหาในการพัฒนาบริการท่องเที่ยวฯ
- ร่วมกันหาสาเหตุที่ทำให้การพัฒนาบริการการท่องเที่ยวฯ
- ร่วมวางแผน โครงการพัฒนาบริการท่องเที่ยว
- ร่วมปฏิบัติตามแผนฯ โครงการพัฒนาบริการท่องเที่ยว
- ร่วมติดตามผลงานและประเมินผลงานตามแผนงานฯ
- โครงการพัฒนาบริการท่องเที่ยว

3.5.2 รูปแบบการมีส่วนร่วม

- ร่วมประชุม
- ร่วมออกแรง
- ร่วมออกเงิน
- ร่วมออกวัสดุอุปกรณ์
- ร่วมประชาสัมพันธ์
- ร่วมเป็นกรรมการ

- ร่วมชักชวน
- ร่วมเป็นผู้นำ
- ร่วมเป็นผู้ประสานงาน

4.การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มเยาวชน ประกอบไปด้วย เพศ ความรู้ของพื้นที่ การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมโครงการ

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีวิธีดำเนินการ

1.ออกแบบเค้าโครงการ

- การเตรียมงาน
- ออกแบบเค้าโครงประเมินผล
- จัดทำรายงาน

2.จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐาน

- ออกแบบระบบข้อมูลพื้นฐาน
- จัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน
- บันทึกข้อมูลคอมพิวเตอร์

3.จัดเก็บข้อมูล

- วิจัยเอกสาร
- การจัดสนทนากลุ่มแกนนำ ประมาณ 34 คน
- แบบสอบถาม ประชากร ประมาณ 54 คน
- การสัมภาษณ์เจาะลึก ประมาณ 15 คน

4.วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ความเป็นมา จุดเริ่มต้น เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการจัดสนทนากลุ่มแกนนำ เพื่อกำหนดประเด็นปัญหา แก่ใจ และประเมินผล แผนงานและการดำเนินงาน การออกแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติคลองตรอน โดยนำ

ข้อมูล ไปวิเคราะห์ประมวลด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการ
วิจัยทางสังคม SPSS/PC+(Statistical Package for the Social Science) รวมทั้งการสัมภาษณ์เจาะลึก
เยาวชนในการที่จะได้ข้อมูลครบถ้วนทุกระดับ

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย วิเคราะห์จากข้อมูลเอกสาร การออกแบบสอบถาม การจัดประชุมกลุ่ม
แกนนำ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จึงขอนำเสนอผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

ผลการศึกษากาตสนาม เป็นการศึกษาข้อมูลในพื้นที่ โดยใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่มแกนนำ
การออกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์

4.1 การสัมภาษณ์และการจัดประชุมกลุ่มแกนนำ

จากการสัมภาษณ์และการจัดประชุมพบว่า ประเทศไทยช่วงนี้เป็นช่วงที่เศรษฐกิจชะลอตัว
ลง ทำให้จังหวัดประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อเมืองมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งประชาชนได้รับ
ผลกระทบโดยตรงจากวิกฤตินี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาคนว่างงาน ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหา
อาชญากรรม ปัญหาการชะลอตัวทางการค้า ทั้งภาครัฐและเอกชน ปัญหาการหดตัวของกำลังซื้อ
และปัญหาการเกินความพอดีในทุกด้านทั้งภาคการผลิต การก่อสร้าง และการบริการ ก่อให้เกิด
ผลกระทบต่อประชาชนในจังหวัดอุดรดิตต์ ซึ่งประชาชนยอมไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบจาก
วิกฤติเศรษฐกิจครั้งนี้ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมามีประชาชนในจังหวัดยังแน่นแฟ้น
พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การดำเนินชีวิตแบบอนุรักษ์นิยมในรูปแบบเดิมยังคงดำเนินต่อเนื่องอย่าง
มั่นคง โดยมีแกนนำเป็นจุดรวมของความผูกพันในชุมชน โดยประชาชนต้องการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวให้มีสภาพที่ดีขึ้น ทั้งด้านสภาพแวดล้อม และเศรษฐกิจ รวมทั้งต้องการที่จะอนุรักษ์
ศิลป วัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ โดยมีแผนงาน
และสิ่งที่ได้ดำเนินการไปแล้วหลายส่วน ดังนี้

1. ฟื้นฟูวัฒนธรรม ชุมชนและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
2. รักษาและพัฒนาสภาพแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติ คลองตรอน
3. สืบทอดวิถีการดำเนินชีวิต สภาพสังคมและวัฒนธรรมอันดีงาม
4. ทำให้อุทยานแห่งชาติ คลองตรอนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของประเทศไทย
อันจะนำมาซึ่งรายได้ของประชาชนในจังหวัดอุดรดิตต์ ซึ่งจะได้จากการค้าขายและการให้บริการ
5. ปลุกจิตสำนึกให้เยาวชนรักษาวัฒนธรรมและให้เป็นพลังที่มีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือ
ผลักดันให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ คลองตรอน

6. ประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนและเยาวชนเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของอุทยานแห่งชาติ คลองจตรอน

4.2 ผลการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่สำรวจในครั้งนี้ทั้งสิ้น 54 คน เป็นชาย 34 คน และหญิง 20 คน คิดเป็นร้อยละ 63 และร้อยละ 37 โดยจัดอยู่ในกลุ่มอายุ 31-50 ปี มากที่สุด คือ ร้อยละ 46.3 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 40.7 และกลุ่มอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุดคือ กลุ่มอายุ 15-30 ปี ร้อยละ 13

เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 24.1 รองลงมาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 22.2 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.หรือ ปวท.) ร้อยละ 20.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) ร้อยละ 13.0 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) ร้อยละ 11.1 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 9.3

อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระและอื่น ๆ ร้อยละ 29.6 รองลงมาอาชีพพนักงานของบริษัทเอกชน ร้อยละ 18.5 อาชีพข้าราชการ ร้อยละ 14.8 และอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ และประกอบอาชีพในตำบลนี้ร้อยละ 3.7

รายได้ของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ผู้มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ต่อเดือน เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 35.2 รองลงมามีระดับรายได้ 5,000-9,990 บาท ร้อยละ 24.1 และระดับ 10,000-19,990 บาท และตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 20.4

ในด้านพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่เคยเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ร้อยละ 68.5 ส่วนที่เคยเป็นชมรมผู้สูงอายุและอื่น ๆ ร้อยละ 31.5 การอบรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่เคยได้รับการฝึกอบรมร้อยละ 70.4 และที่เคยรับการอบรมลูกเสือชาวบ้าน ร้อยละ 5.6 อบรมการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี ร้อยละ 9.3 และอื่น ๆ ร้อยละ 14.8

สำหรับพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ป้ายประกาศ เพื่อน เจ้าหน้าที่ของรัฐ การฝึกอบรมและอื่น ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเคยได้รับข่าวสารดังกล่าวร้อยละ 93.4 และ ไม่เคยได้รับข่าวสาร ร้อยละ 5.6

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	34	63
หญิง	20	37
อายุ		
15-30 ปี	7	13.0
31-50 ปี	25	46.3
51 ปีขึ้นไป	22	40.7
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา (ป.1-ป.6)	12	22.2
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)	7	13.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6)	6	11.1
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	5	9.3
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.หรือปวท)	11	20.4
ปริญญาตรีขึ้นไป	13	24.1
อาชีพ		
ข้าราชการ	8	14.8
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	2	3.7
พนักงานของบริษัทเอกชน	10	18.5
อาชีพอิสระ	16	29.6
ท่านประกอบอาชีพในตำบลนี้หรือไม่	2	3.7
อื่น ๆ	16	29.6
รายได้ต่อเดือน		
ตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไป	11	20.4
10,000-19,999 บาท	11	20.4
5,000-9,999 บาท	13	24.1
ต่ำกว่า 5,000 บาท	19	35.2

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
เคยเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ บ้างหรือไม่		
ไม่เคย	37	68.5
เคยได้แก่	17	
- ลูกเสือชาวบ้าน	8	14.8
- ชมรมผู้สูงอายุ	9	16.7
- อื่น ๆ		
เคยอบรมด้านต่าง ๆ ต่อ ไปนี้บ้างหรือไม่		
ไม่เคย	38	70.4
เคยได้แก่		
- ลูกเสือชาวบ้าน	3	5.6
- อบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น	-	-
- อบรมเป็นเจ้าของบ้านที่ดี	5	9.3
- อื่น ๆ	8	14.8
ทราบแหล่งข่าวทางสื่อมวลชนกับการท่องเที่ยว		
ไม่เคย	3	5.6
เคย ได้แก่	51	93.4
วิทยุ		
โทรทัศน์		
หนังสือพิมพ์		
ป้ายประกาศ		
เพื่อน		
เจ้าหน้าที่ของรัฐ		
จากการประชุมอบรม		
อื่น ๆ		

ข้อคิดเห็นการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างมีข้อคิดเห็นการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยวพบว่า การท่องเที่ยวเกิดได้เอง และไม่ใช่ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด กลุ่มตัวอย่างไม่เห็นด้วยร้อยละ 44.4 เห็นด้วยร้อยละ 31.5 และไม่แน่ใจร้อยละ 24.1

ปัจจุบันประเทศไทยดำเนินการส่งเสริมการบริหารการท่องเที่ยวได้ผลดี พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยร้อยละ 53.7 ไม่แน่ใจร้อยละ 37 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 9.3 ตามลำดับ

การให้ประชาชนเจ้าของท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารท่องเที่ยวดีกว่าให้เป็นหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดำเนินการพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยร้อยละ 75.9 ไม่แน่ใจร้อยละ 14.8 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 9.5 ตามลำดับ

การบริการท่องเที่ยวเป็นการสร้างรายได้ต่อประชาชนท้องถิ่นและประเทศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยร้อยละ 94.4 และไม่แน่ใจร้อยละ 5.6

การบริการท่องเที่ยวของประชาชนในรูปแบบปัจจุบันมีอยู่แล้ว พบว่ากลุ่มตัวอย่างไม่แน่ใจร้อยละ 48.1 เห็นด้วยร้อยละ 27.8 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 24.1 ตามลำดับ

ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ โสเภณี ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ยาเสพติด ความสะอาด อาหาร และน้ำดื่ม การเอาเปรียบนักท่องเที่ยวมีผลทำให้นักท่องเที่ยวลดลง เห็นด้วยร้อยละ 78.6 ไม่แน่ใจร้อยละ 14.8 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 5.6 ตามลำดับ

ประชาชนภายในจังหวัดทุกคนมีหน้าที่ที่จะช่วยพัฒนาบริการท่องเที่ยวพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยร้อยละ 83.3 ไม่แน่ใจร้อยละ 11.1 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 5.6 ตามลำดับ

การดูแล การพัฒนาการบริการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของฝ่ายรัฐบาลเท่านั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างไม่เห็นด้วยร้อยละ 68.5 ไม่แน่ใจร้อยละ 24.1 และเห็นด้วยร้อยละ 7.4 ตามลำดับ

การพัฒนาการบริการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะพบว่ากลุ่มตัวอย่างไม่เห็นด้วยร้อยละ 61.1 ไม่แน่ใจร้อยละ 25.9 และเห็นด้วยร้อยละ 13 ตามลำดับ

ประชาชนท้องถิ่นควรจะต้องกลุ่มพัฒนาบริการท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยร้อยละ 87.6 ไม่แน่ใจร้อยละ 11.1 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 1.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละ ข้อคิดเห็นการพัฒนาบริการท่องเที่ยว

ข้อคิดเห็นการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยว	เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.การท่องเที่ยวเกิดได้เองและไม่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด	17	31.5	13	24.1	24	44.4
2.ปัจจุบันประเทศไทยดำเนินการส่งเสริมการบริหารการท่องเที่ยวได้ผลเป็นอย่างดี	29	53.7	20	37.0	5	9.3
3.การให้ประชาชนเจ้าของท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารท่องเที่ยวดีกว่าให้เป็นรัฐเป็นผู้ดำเนินการ	41	75.9	8	14.8	5	9.3
4.การบริการท่องเที่ยวเป็นการสร้างรายได้ต่อประชาชนท้องถิ่นและประเทศชาติ	51	94.4	3	5.6	0	0
5.การบริการท่องเที่ยวของประชาชนท้องถิ่นในรูปแบบปัจจุบันคืออยู่แล้ว	15	27.8	26	48.1	13	24.1
6.ข้อมูลเกี่ยวกับโรคเอดส์ เรื่องโสเภณี เรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เรื่องยาเสพติด เรื่องความสะอาดของอาหาร และเรื่องน้ำ การเอาเปรียบนักท่องเที่ยวมีผลทำให้นักท่องเที่ยวลดลง	43	79.6	8	14.8	3	5.6
7.ประชาชนภายในจังหวัดทุกคนมีหน้าที่ที่จะช่วยพัฒนาการบริการท่องเที่ยว	45	8.3	6	11.1	3	5.6
8.การดูแล การพัฒนาการบริการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของฝ่ายรัฐบาลเท่านั้น	4	7.4	13	24.1	3	68.5
9.การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	17	13.0	14	25.9	33	61.1
10.ประชาชนท้องถิ่นควรจัดตั้งกลุ่มพัฒนาบริการท่องเที่ยว	47	87.0	6	11.1	1	1.9

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการกระตุ้นให้มีความยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริการ
ท่องเที่ยวของประชาชน

กลุ่มตัวอย่างมีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการกระตุ้นให้มีความยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการ
พัฒนาการบริการท่องเที่ยวของประชาชนแตกต่างกันดังนี้คือ

มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษ มีความเห็นด้วยร้อยละ 70.4 ไม่แน่ใจร้อยละ 18.5 และ
ไม่เห็นด้วยร้อยละ 11.1 ตามลำดับ

มีความสามารถด้านภาษาท้องถิ่น มีความเห็นไม่แน่ใจร้อยละ 48.2 ไม่เห็นด้วยร้อยละ
29.6 และเห็นด้วยร้อยละ 22.2

มีที่พักสำหรับญาติหรือเพื่อน มีความเห็นด้วยร้อยละ 55.6 ไม่แน่ใจร้อยละ 25.9 และ
ไม่เห็นด้วยร้อยละ 18.5 ตามลำดับ

มีความสามารถทางดนตรีพื้นบ้าน มีความเห็นส่วนใหญ่เห็นด้วยร้อยละ 55.6 รองลงมา
ไม่แน่ใจและไม่เห็นด้วยร้อยละ 22.2

มีความสามารถทางศิลปวัฒนธรรม มีความเห็นด้วยร้อยละ 55.6 ไม่แน่ใจร้อยละ 25.9
และไม่เห็นด้วยร้อยละ 18.5

มีความสามารถการกีฬา มีความไม่แน่ใจร้อยละ 38.4 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 35.2 และ
ไม่เห็นด้วยร้อยละ 25.9

มีความสามารถและฝีมือทำอาหาร มีความเห็นด้วยร้อยละ 57.4 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 26.0
และไม่แน่ใจร้อยละ 16.6

มีความสามารถทางการเกษตร มีความเห็นด้วยร้อยละ 53.7 ไม่แน่ใจร้อยละ 33.3 และ
ไม่เห็นด้วยร้อยละ 13.0 ตามลำดับ

มีความสามารถจัดทำของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมืองของท่านหรือเพื่อนบ้าน มีความเห็น
ด้วยร้อยละ 59.2 ไม่แน่ใจร้อยละ 27.8 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 13

คิดว่าบริเวณสภาพแวดล้อมของประชาชนมีความปลอดภัยจากอาชญากรรม มีความ
ไม่แน่ใจร้อยละ 51.8 เห็นด้วยว่ามีความปลอดภัยร้อยละ 35.2 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 13 ตามลำดับ

คิดว่าบริเวณร้านอาหารและเครื่องดื่มมีมาตรฐาน มีความเห็นที่ไม่แน่ใจร้อยละ 53.7
เห็นด้วยว่ามีมาตรฐานความสะอาด ปลอดภัยร้อยละ 31.5 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 14.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนร้อยละ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการกระตุ้นให้มีความยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริการท่องเที่ยวประชาชน

การกระตุ้นให้มีความยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริการท่องเที่ยวประชาชน	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษ	38	70.4	10	18.5	6	11.1
2.มีความสามารถด้านภาษาท้องถิ่น	13	22.2	26	48.2	16	29.6
3.มีที่พักสำหรับญาติหรือเพื่อน	30	55.6	14	25.9	10	18.5
4.มีความสามารถทางดนตรีที่บ้าน	30	55.6	12	22.2	12	22.2
5.มีความสามารถทางศิลปวัฒนธรรม	30	55.6	14	25.9	10	13.5
6.มีความสามารถการกีฬา	19	35.2	21	38.9	14	25.9
7.มีความสามารถและฝีมือทำอาหาร	31	57.4	9	16.6	14	26.0
8.มีความสามารถทางการเกษตร	29	53.7	18	33.3	7	13.0
9.มีความสามารถจัดทำของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมืองของท่านหรือเพื่อนบ้าน	32	59.2	15	27.8	7	13.0
10.คิดว่าบริเวณสภาพแวดล้อมของประชาชนมีความปลอดภัยจากอาชญากรรม	19	35.2	28	51.8	7	13.0
11.คิดว่าบริเวณร้านอาหารและเครื่องดื่มมีมาตรฐาน(สะอาด ปลอดภัย ฯลฯ)	17	31.5	29	53.7	8	14.8

การมีส่วนร่วมในท้องถิ่นของตนเอง

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือพัฒนาครั้งนี้ ร่วมสำรวจและกำหนดประเด็นปัญหาด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือพัฒนาในท้องถิ่นของตนเอง ระบุว่าไม่เคยร้อยละ 62.9 เคยบ้างร้อยละ 20.4 และเคยร้อยละ 16.7 ตามลำดับ

ร่วมค้นหาสาเหตุ อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือพัฒนาในท้องถิ่นลดน้อยลง ระบุว่าไม่เคยร้อยละ 68.5 เคยบ้างร้อยละ 22.2 และเคยร้อยละ 9.3 ตามลำดับ

ร่วมวางแผนอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนา ระบุว่า ไม่เคยร้อยละ 59.2 รองลงมาเคยและเคยบ้าง ร้อยละ 20.4 ตามลำดับ

ร่วมปฏิบัติการตามแผนอนุรักษ์ ป่าไม้ และพัฒนา ระบุว่า ไม่เคยร้อยละ 59.2 เคยร้อยละ 24.1 และเคยบ้างร้อยละ 16.7 ตามลำดับ

ร่วมติดตามและประเมินผลที่ได้ปฏิบัติตามแผนงานโครงการอนุรักษ์ ป่าไม้ และพัฒนา ระบุว่า ไม่เคยร้อยละ 68.5 เคยร้อยละ 16.7 และเคยบ้างร้อยละ 14.8 ตามลำดับ

รูปแบบการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ป่าไม้ หรือพัฒนา ท้องถิ่น จัดตั้งศูนย์ผู้สูงอายุ ดังนี้

ร่วมประชุม ระบุว่า ไม่เคยร้อยละ 61.1 เคยร้อยละ 25.9 และเคยบ้างร้อยละ 13 ตามลำดับ

ร่วมออกเงิน ระบุว่า เคยบ้างร้อยละ 35.2 เคยร้อยละ 33.3 และไม่เคยร้อยละ 31.5 ตามลำดับ

ร่วมออกวัสดุ ระบุว่า ไม่เคย 55.6 รองลงมาเคยและเคยบ้างร้อยละ 22.2 ตามลำดับ

ร่วมออกแรง ระบุว่า ไม่เคยร้อยละ 59.3 เคยร้อยละ 24.1 และเคยบ้างร้อยละ 16.7 ตามลำดับ

ร่วมประชาสัมพันธ์ ระบุว่า ไม่เคยร้อยละ 46.7 เคยบ้าง 33.3 และเคย 25.9 ตามลำดับ

ร่วมเป็นกรรมการ ระบุว่า ไม่เคยร้อยละ 57.4 เคยร้อยละ 22.2 และเคยบ้างร้อยละ 20.4 ตามลำดับ

ร่วมชักชวน ระบุว่า ไม่เคยร้อยละ 42.6 เคยร้อยละ 31.5 และเคยบ้าง 25.9 ตามลำดับ

ร่วมเป็นผู้นำ ระบุว่า ไม่เคยร้อยละ 64.8 เคยบ้างร้อยละ 18.5 และเคยร้อยละ 16.7 ตามลำดับ

ร่วมเป็นผู้ประสานงาน ระบุว่า ไม่เคยร้อยละ 55.6 เคยบ้างร้อยละ 31.5 และเคยร้อยละ 13.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละ การมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม ของกลุ่มตัวอย่างในการพัฒนาบริการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ	เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.ร่วมสำรวจและกำหนดประเด็นปัญหา ด้านการอนุรักษ์ ป่าชุมชน หรือพัฒนาใน ท้องถิ่นของตนเอง	9	16.7	11	20.4	34	62.9
2.ร่วมค้นหาสาเหตุ อนุรักษ์ ป่าชุมชน หรือพัฒนาในท้องถิ่นของตนเอง	8	9.3	12	22.2	37	68.5
3.ร่วมวางแผนอนุรักษ์ ป่าชุมชน และพัฒนา	11	20.4	11	20.4	32	59.2
4.ร่วมปฏิบัติการตามแผนอนุรักษ์ ป่าชุมชน และพัฒนา	13	24.1	9	16.7	32	59.2
5.ร่วมติดตามและประเมินผลที่ได้ปฏิบัติ ตามแผนงานโครงการอนุรักษ์ ป่าชุมชน และพัฒนา	9	16.7	8	14.8	37	68.5

รูปแบบการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ ป่าชุมชน หรือพัฒนาท้องถิ่น จัดตั้งศูนย์ ผู้สูงอายุ	เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.ร่วมประชุม	14	25.9	7	13.0	33	61.1
2.ร่วมออกเงิน	18	33.3	19	35.2	17	31.5
3.ร่วมออกวัสดุ	12	22.2	12	22.2	30	55.6
4.ร่วมออกแรง	13	24.1	9	16.7	32	59.3
5.ร่วมประชาสัมพันธ์	14	25.9	18	33.3	22	40.7
6.ร่วมเป็นกรรมการ	12	22.2	11	20.4	31	57.4
7.ร่วมชักชวน	17	31.5	14	25.9	23	42.6
8.ร่วมเป็นผู้นำ	9	16.7	10	18.5	35	64.8
9.ร่วมเป็นผู้ประสานงาน	7	13.0	17	31.5	30	55.6

ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการพัฒนาบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

- ร่วมสำรวจและกำหนดปัญหา ระบุว่า ต้องการร้อยละ 81.5 และไม่ต้องการ 18.5 ตามลำดับ
- ร่วมกันหาสาเหตุ ระบุว่า ต้องการร้อยละ 81.5 และไม่ต้องการร้อยละ 18.51 ตามลำดับ
- ร่วมวางแผน ระบุว่า ต้องการร้อยละ 81.5 และไม่ต้องการร้อยละ 18.5 ตามลำดับ
- ร่วมปฏิบัติการตามแผน ระบุว่า ต้องการร้อยละ 88.9 และไม่ต้องการร้อยละ 11.1 ตามลำดับ
- ร่วมติดตามและประเมินผลงาน ระบุว่า ต้องการ ร้อยละ 83.3 และไม่ต้องการร้อยละ

16.7 ตามลำดับ

รูปแบบการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการพัฒนาบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

- ร่วมประชุม ระบุว่า ต้องการ ร้อยละ 74.1 และไม่ต้องการ ร้อยละ 25.9 ตามลำดับ
- ร่วมออกแรง ระบุว่า ต้องการ ร้อยละ 72.2 และไม่ต้องการ ร้อยละ 27.8 ตามลำดับ
- ร่วมออกเงิน ระบุว่า ต้องการ ร้อยละ 79.6 และไม่ต้องการ ร้อยละ 20.4 ตามลำดับ
- ร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ ระบุว่า ต้องการ ร้อยละ 72.2 และไม่ต้องการ ร้อยละ 27.8

ตามลำดับ

- ร่วมประชาสัมพันธ์ ระบุว่า ต้องการ ร้อยละ 77.8 และไม่ต้องการ ร้อยละ 22.2

ตามลำดับ

- ร่วมเป็นกรรมการ ระบุว่า ต้องการ ร้อยละ 61.1 และไม่ต้องการ ร้อยละ 38.9 ตามลำดับ
- ร่วมชักชวน ระบุว่า ต้องการ ร้อยละ 85.2 และไม่ต้องการ ร้อยละ 14.8 ตามลำดับ
- ร่วมเป็นผู้นำ ระบุว่า ไม่ต้องการ ร้อยละ 51.9 และต้องการ ร้อยละ 48.1 ตามลำดับ
- ร่วมเป็นผู้ประสานงาน ระบุว่า ต้องการ ร้อยละ 81.5 และไม่ต้องการ ร้อยละ 18.5

ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนร้อยละ ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ต้องการ		ไม่ต้องการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. สำรวจและกำหนดปัญหาในการพัฒนา บริการท่องเที่ยว	44	81.5	10	18.5
2. ร่วมกันหาสาเหตุที่ทำให้การพัฒนาบริการ ท่องเที่ยว	44	81.5	10	18.5
3. ร่วมวางแผนโครงการพัฒนาบริการท่องเที่ยว	44	81.5	10	18.5
4. ร่วมปฏิบัติตามแผนฯ โครงการพัฒนาการ ท่องเที่ยว	48	88.9	6	11.1
5. ร่วมติดตามผลงานและประเมินผลงานตาม แผนงานฯ โครงการพัฒนาบริการท่องเที่ยว	45	83.3	6	16.7

รูปแบบการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างว่ามี ส่วนร่วมในการพัฒนาบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ต้องการ		ไม่ต้องการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ร่วมประชุม	40	74.1	14	25.9
2. ร่วมออกเงิน	39	72.2	15	27.8
3. ร่วมออกวัสดุ	43	79.6	11	20.4
4. ร่วมออกแรง	39	72.2	15	27.8
5. ร่วมประชาสัมพันธ์	42	77.8	12	22.2
6. ร่วมเป็นกรรมการ	33	61.1	21	38.9
7. ร่วมชักชวน	46	85.2	8	14.8
8. ร่วมเป็นผู้นำ	26	48.1	28	51.9
9. ร่วมเป็นผู้ประสานงาน	44	81.5	10	18.5

ผลการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเยาวชน

กลุ่มตัวอย่างที่สำรวจโดยการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ทั้งสิ้น 15 คน เป็นเยาวชนของชุมชน ซึ่งเป็นเพศชาย 7 คน และเพศหญิง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 และร้อยละ 53.3 อายุระหว่าง 13-20 ปี ผลจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

มีโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์สำคัญของประเทศ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ตอบว่าทราบ ร้อยละ 73.3 และตอบไม่ทราบร้อยละ 26.7

โบราณสถานของอุทยานแห่งนี้ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ให้คนไทย และชาวต่างประเทศทราบหรือไม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ตอบว่า ต้องการ ร้อยละ 86.7 และไม่ต้องการ ร้อยละ 13.3

แกนนำมีแนวความคิดจะพัฒนาอุทยานแห่งนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ตอบว่า เห็นด้วย ร้อยละ 86.7 และไม่เห็นด้วย ร้อยละ 13.3

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุทยานแห่งนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ตอบว่า ต้องการ ร้อยละ 73.3 และไม่ต้องการ ร้อยละ 26.7

ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ต้องการให้ทางการแก้ไขปัญหาเสพติดในบริเวณอุทยาน ต้องการให้ทางราชการติดตั้งไฟส่องสว่างตามถนนสาธารณะในสวน และต้องการให้ทางราชการมีการปรับปรุงอุทยานคลองตรอนให้สะอาด

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนร้อยละ การสัมภาษณ์เยาวชน

ข้อสัมภาษณ์เยาวชนอายุ 13 – 20 ปี	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	7	46.7
หญิง	8	53.3
2. ทราบหรือไม่ว่ามี โบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์สำคัญของประเทศ		
ทราบ	11	73.3
ไม่ทราบ	4	26.7
3. โบราณสถานของอุทยานแห่งนี้ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ให้คนไทย และชาวต่างประเทศ		
ทราบ	13	86.7
ต้องการ	2	13.3
ไม่ต้องการ		
4. แกนนำมีแนวความคิดจะพัฒนาอุทยานแห่งนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว		
เห็นด้วย	13	86.7
ไม่เห็นด้วย	2	13.3
5. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุทยานแห่งนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว		
ต้องการ	11	73.3
ไม่ต้องการ	4	26.7

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัจจัยในการพัฒนาบริการการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ คลองกรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ และเพื่อศึกษาเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาบริการการท่องเที่ยว โดยดำเนินการศึกษาจากเอกสาร และภาคสนาม โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การจัดสนทนากลุ่มแกนนำ การออกแบบสอบถามทั่วไป และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

การศึกษาจากเอกสาร เป็นการค้นหาความเป็นมาของประวัติศาสตร์ นำมาวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุและผลที่ก่อให้เกิดปัจจัยการมีส่วนร่วมการพัฒนาบริการท่องเที่ยวแห่งนี้

การศึกษาจากภาคสนาม โดยใช้เครื่องมือ 3 วิธี คือ การจัดสนทนากลุ่มแกนนำ การออกแบบสอบถามทั่วไป และการสัมภาษณ์ นับการวิจัยที่เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา จึงให้ความสำคัญของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยมีวิธีการจัดสนทนากลุ่มแกนนำ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์พิจารณาประเมินความคิด โดยขั้นแรกจะพิจารณาความคิดทั้งหมดก่อน แล้วนำเครื่องมือความคิดที่มีทางเป็นไปได้เอาไว้ ขั้นต่อไปเป็นการพิจารณาความคิดให้รอบคอบพร้อมกับการตั้งกฎเกณฑ์ว่าความคิดที่จะเป็นปัญหา รูปแบบ และปัจจัยต่างๆ

แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือการจัดสนทนากลุ่มแกนนำ ซึ่งข้อมูลที่ได้ ออกแบบสอบถามและสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS / PCX) วิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ แต่ละตัว โดยใช้สถิติอัตราส่วนร้อยละ (Percentage)

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาจากทุกกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป พบว่า

1.1 ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 54 คน อายุอยู่ในช่วง 31-50 ปี การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 24.1 อาชีพส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ และอื่นๆ ร้อยละ 29.6 รายได้ของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ผู้มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ด้านพฤติกรรมของกลุ่ม ไม่เคยเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ร้อยละ 68.5 และไม่

เคยได้รับการฝึกอบรม ร้อยละ 70.4 แต่พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวร้อยละ 93.4 โดยเฉพาะแหล่งข่าวทางโทรทัศน์ เป็นที่รับรู้มากที่สุด

1.2 ข้อคิดเห็นการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยว พบว่า แนวคิดต่อการท่องเที่ยวเกิดได้เอง และไม่ใช่ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด กลุ่มตัวอย่างไม่เห็นด้วย ร้อยละ 44.4 ปัจจุบันประเทศไทยดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ผลเป็นอย่างดี กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ร้อยละ 53.7 การให้ประชาชนเจ้าของถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารท่องเที่ยวดูดีกว่าให้เป็นหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดำเนินการ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ร้อยละ 75.9 การบริการท่องเที่ยวเป็นการสร้างรายได้ต่อประชาชนในท้องถิ่นและประเทศ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ร้อยละ 94.4 การบริการท่องเที่ยวของประชาชนท้องถิ่นของตนในรูปแบบปัจจุบันคืออยู่แล้ว กลุ่มตัวอย่าง ไม่แน่ใจ ร้อยละ 48.1 ข้อมูลเกี่ยวกับโรคเรื่องเอดส์ โสเภณี ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ยาเสพติด ความสะอาด อาหารและน้ำดื่ม การเอาเปรียบนักท่องเที่ยว มีผลทำให้นักท่องเที่ยวลดลง กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ร้อยละ 78.6 ประชาชนในท้องถิ่นทุกคนมีหน้าที่ที่จะช่วยพัฒนาบริการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วย ร้อยละ 83.3 การดูแลการพัฒนาการบริการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของฝ่ายรัฐบาลเท่านั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 68.5 การพัฒนาการบริการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่าง ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 61.1 และประชาชนในท้องถิ่นควรจะต้องตั้งกลุ่มพัฒนาบริการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วย ร้อยละ 87.0

1.3 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการกระตุ้นให้มีความยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการท่องเที่ยวของท้องถิ่น พบว่า มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วย ร้อยละ 70.4 มีความสามารถด้านภาษาท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่าง ไม่แน่ใจ ร้อยละ 48.2 มีที่พักสำหรับญาติหรือเพื่อน กลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วย ร้อยละ 55.6 มีความสามารถทางด้านดนตรีพื้นบ้าน กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ร้อยละ 55.6 มีความสามารถทางศิลปวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่าง มีความไม่แน่ใจ ร้อยละ 38.4 มีความสามารถและฝีมือทำอาหาร กลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วย ร้อยละ 57.4 มีความสามารถทางการเกษตร กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ร้อยละ 53.7 มีความสามารถจัดทำของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ร้อยละ 59.2 คิดว่า บริเวณสภาพแวดล้อมบ้านของท่านมีความปลอดภัยจากอาชญากรรม กลุ่มตัวอย่างไม่แน่ใจ ร้อยละ 51.8 และคิดว่าบริเวณร้านอาหารและเครื่องดื่มมีความสะอาด ปลอดภัย กลุ่มตัวอย่างไม่แน่ใจ ร้อยละ 53.7

การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีประเด็น ดังนี้

1. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ในการมีส่วนร่วมสำรวจและกำหนดประเด็นปัญหาด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือพัฒนาในท้องถิ่นของตนเอง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ไม่เคย ร้อยละ 62.9 ร่วมค้นหาสาเหตุ กลุ่มตัวอย่าง ไม่เคย ร้อยละ 68.5 ร่วมวางแผน กลุ่มตัวอย่าง ไม่

เลข ร้อยละ 59.2 ร่วมปฏิบัติตามแผน กลุ่มตัวอย่าง ไม่เคย ร้อยละ 59.2 และร่วมติดตามและประเมินผล กลุ่มตัวอย่าง ไม่เคย ร้อยละ 68.5

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟู หรือพัฒนา
ร่วมประชุม พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ไม่เคย ร้อยละ 61.1 ร่วมออกเงิน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง เคยบ้าง
ร้อยละ 31.5 ร่วมออกแรง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ไม่เคย ร้อยละ 59.3 ร่วมประชาสัมพันธ์ พบว่า
กลุ่มตัวอย่าง ไม่เคย ร้อยละ 46.7 ร่วมเป็นกรรมการ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ไม่เคย ร้อยละ 57.4
ร่วมชักชวน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ไม่เคย ร้อยละ 42.6 ร่วมเป็นผู้นำ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ไม่เคย
ร้อยละ 64.8 และร่วมเป็นผู้ประสานงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ไม่เคย ร้อยละ 55.6

ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีประเด็นดังนี้

1. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการพัฒนาบริการท่องเที่ยวร่วมสำรวจและ
กำหนดปัญหา พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ต้องการ ร้อยละ 81.5 ร่วมกันหาสาเหตุ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง
ต้องการ ร้อยละ 81.5 ร่วมกันหาสาเหตุ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ต้องการ ร้อยละ 81.5 ร่วมวางแผน
พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ต้องการ ร้อยละ 88.9 ร่วมติดตามและประเมินผลงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง
ต้องการ ร้อยละ 83.3

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมประชุม พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ต้องการ ร้อยละ 74.1 ร่วมออก
แรง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ต้องการ ร้อยละ 72.2 ร่วมออกเงิน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ต้องการ ร้อยละ
72.2 ร่วมประชาสัมพันธ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ต้องการ ร้อยละ 77.8 ร่วมเป็นกรรมการ
พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ต้องการ ร้อยละ 51.9 ร่วมเป็นผู้ประสานงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ต้องการ
ร้อยละ 81.5

3. การสัมภาษณ์

พบว่า ชาวชนของกลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ชาวต่างประเทศร้อยละ
86.7 และให้เห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ของประเทศ ร้อยละ 73.3 แนวความคิดของ
แกนนำ ที่ต้องการพัฒนา อุทยานคลองตรอน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว พบว่า เห็นด้วย ร้อยละ
86.7 และต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อุทยานคลองตรอน ร้อยละ 26.7
นอกจากนี้ ข้อเสนอของชาวชนต้องการให้ทางราชการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ จังหวัด
อุตรดิตถ์ ติดตั้งไฟส่องสว่างตามถนนสาธารณะ และในสวนสาธารณะ และให้มีการปรับปรุง
อุทยานแห่งชาติ คลองตรอน ให้มีสภาพแวดล้อมที่สะอาด

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษารายละเอียด มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาภาคสนาม

การประชุมสนทนากลุ่มแกนนำ มีประเด็นที่สำคัญ คือ สภาพที่เป็นอยู่เดิมของประชาชน มีสภาพเป็นอย่างไร ปัจจัยอะไรเป็นเงื่อนไขปัญหา ดัดจริตที่ไหน ต้นเหตุอยู่ตรงไหน มองอนาคต เป็นอย่างไร จะมีทางออกอย่างไรที่จะแก้ไขรูปแบบใดจะมีประโยชน์ จะดูแลรักษา และจัดการอย่างไร จะแก้ไขปัญหานั้นได้จริงหรือไม่ ที่อื่นเคยทำอย่างเดียวกันมาแล้วหรือยัง ถ้าทำแล้วให้ผลเป็นอย่างไร เพื่อเราจะได้ไม่ต้องมาคิดซ้ำๆ รูปแบบนี้จะเป็นวิธีที่ดีที่สุด หรือสอดคล้องความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น จะมีวิธีอื่นที่มีประโยชน์อย่างที่สุดมากกว่าวิธีนี้ และสนใจทดลองทำ ซึ่งประเด็นที่หารือดังกล่าว เป็นรูปแบบ แบบมีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นเตรียมการวางแผนที่จะร่วมคิดและร่วมตัดสินใจกำหนดชะตากรรมของตนเองว่าเป็นอย่างไร หลังจากนั้นก็จะไปดำเนินการและขั้นตอนการติดตามและประเมินผลจากการหารือ การเรียกร้องของประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ในกรณีที่มีผลกระทบต่อพวกตน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเรียกกันว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งประชาคมขึ้น เพื่อมีหน้าที่ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ แก้ไขปัญหาของตนเอง โดยกำหนดแนวคิดและรูปแบบการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เป็นรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการเตรียมการวางแผน การจัดส่วนงานหรือการจัดองค์กร การหาคนที่เหมาะสม การมีสายการสั่งการ การประสานงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน และงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี POSDCOB ของ Gulick และ Urwick แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าว

2. แบบสอบถาม

การศึกษาปัจจัยในการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานคลองตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการใช้แบบสอบถามดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 54 คน อายุอยู่ในช่วง 31-50 ปี ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปริญญาตรี จึงมีพฤติกรรมมารับรู้ข่าวสารทางการท่องเที่ยวมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ต่อเดือน ไม่เคยเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ และไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม

2. ข้อคิดเห็นการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยว

จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจแนวความคิดต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชิงนิเวศที่ถูกต้อง แบบประเด็นคำถาม ต้องการให้กลุ่มตัวอย่างสับสนในคำถาม เพื่อจะได้ตอบไม่ตรงประเด็น แต่ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบตรงกับแนวความคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการกระตุ้นให้มีความยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการท่องเที่ยว

จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษ มีที่พัก การทำอาหาร ทางการเกษตร จัดทำของที่ระลึกและคนครึ่งพื้นบ้าน แต่ไม่แน่ใจในเรื่องความปลอดภัยและร้านอาหารเครื่องคัม

4. การมีส่วนร่วมในท้องถิ่นของตนเอง

จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในอดีต ไม่เคยมีส่วนร่วมที่จะดำเนินการวางแผนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือพัฒนา

5. ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการให้มีการส่งเสริมการบริการท่องเที่ยวโดยยินดีที่จะเข้าร่วมตามขั้นตอนและรูปแบบการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนตั้งแต่เตรียมการ ดำเนินการ ปฏิบัติ และติดตามประเมินผล

2.3 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเยาวชน

จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวความคิดของแกนนำที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และประชาชนยินดีที่จะเข้าร่วม โครงการต่าง ๆ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. การขอการสนับสนุนจากจังหวัด จำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ผู้บริหารในจังหวัด อุดรดิตต์และท้องถิ่นของตนเองทราบรายละเอียดและชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว เพื่อที่จะช่วยกันสนับสนุนผลักดันให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ คลองตรอน

2. การประชาสัมพันธ์ในท้องถิ่นของตนเองให้เข้าใจและเห็นประโยชน์ต่อการทดลอง ดำเนินโครงการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยว โดยวิธีและเทคนิคต่าง ๆ เช่น การสนทนา การชักชวนให้เข้าร่วมประชุม การมอบหมายงาน การพาไปดูงานที่แหล่งอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการจะเป็นการป้องกันและแก้ไขผลที่จะตามมาต่อท้องถิ่นในอนาคต

3. การเชิญผู้เชี่ยวชาญมาเป็นที่ปรึกษาโครงการ จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่เคยมีส่วนร่วมที่จะดำเนินโครงการใด ๆ ดังนั้น หากจะดำเนินโครงการดังกล่าวแล้ว ควรเชิญบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถจากภาครัฐหรือเอกชนหรือกลุ่มองค์กรอิสระที่เคยดำเนินการโครงการนี้มาแล้วในท้องถิ่นอื่น ๆ ให้คำปรึกษาแนะนำโครงการ จะได้ไม่ลองผิด ลองถูก

4. ปัญหาความปลอดภัย ปัญหาเสพติดและปัญหาร้านอาหารและเครื่องดื่มไม่ได้มาตรฐาน จากการวิจัยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่แน่ใจในปัญหาของท้องถิ่น ซึ่งเรื่องนี้นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญและอ่อนไหวต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ ดังนั้นทางประชาชนควรจะนำประเด็นนี้เข้าหารือและร่วมกันคิดแก้ไข ป้องกันปัญหานี้โดยเร่งด่วน

5. การสร้างโครงข่ายการท่องเที่ยว เป็นการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ท่องเที่ยว ก็นับเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ ควรจะมีการประสานงานหาความร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยจะต้องมีประเด็นศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม รูปแบบการพัฒนาของท้องถิ่น วิธีการบริหารการจัดการด้านการท่องเที่ยวของท้องถิ่น รูปแบบและที่ตั้งของสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งประเด็นนี้เป็นขั้นตอนของการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลตามความต้องการของจังหวัดและประเทศชาติ

- 2.ควรจัดทำประชาพิจารณ์ความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นแสดงความคิดเห็นทั่วไป
- 3.ควรศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งนี้
- 4.ควรศึกษาพฤติกรรมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนของตน

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา : การท่องเที่ยว
อุทยานแห่งชาติ คลองกรอน จังหวัดอุตรดิตถ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ท่านต้องการ

1.เพศ

( ) ชาย

( ) หญิง

2.ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี

3.ท่านจบการศึกษาสูงสุด

1 ( ) ประถมศึกษา (ป.1 – ป.6)

2 ( ) มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - ม.3)

3 ( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 – ม.6)

4 ( ) ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

5 ( ) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.หรือ ปวท.)

6 ( )ปริญญาตรีขึ้นไป

4.อาชีพของท่าน

1 ( ) ข้าราชการ

2 ( ) พนักงานรัฐวิสาหกิจ

3 ( ) พนักงานของบริษัทเอกชน

4 ( ) อาชีพอิสระ

5 ( ) ท่านประกอบอาชีพในตำบลนี้หรือไม่

6 ( ) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5.ท่านมีรายได้ต่อเดือน

1 ( ) ตั้งแต่ 20,000 บาท ขึ้นไป

2 ( ) 10,000 – 19,999 บาท

3 ( ) 5,000 – 9,999 บาท

4 ( ) ต่ำกว่า 5,000 บาท

6. ท่านเคยเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ บ้างหรือไม่

1 ( ) ไม่เคย

- 2 ( ) เคย ได้แก่ ( ) ลูกเสือชาวบ้าน
 ( ) ชมรมผู้สูงอายุ
 ( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

7. ท่านเคยได้รับการอบรมด้านต่างๆ ต่อไปนี้บ้างหรือไม่

1 ( ) ไม่เคย

- 2 ( ) เคย ได้แก่ ( ) ลูกเสือชาวบ้าน
 ( ) อบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
 ( ) อบรมการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี
 ( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

8. ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมาท่านเคยรับทราบข่าวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบ้างหรือไม่

1 ( ) ไม่เคย

- 2 ( ) เคย ได้แก่ ( ) วิทยุ
 ( ) โทรทัศน์
 ( ) หนังสือพิมพ์
 ( ) ป้ายประกาศ
 ( ) เพื่อน
 ( ) เจ้าหน้าที่ของรัฐ
 ( ) จากการประชุมอบรม
 ( ) อื่น ๆ

ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นการพัฒนาบริการการท่องเที่ยว

ให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ดังต่อไปนี้

ข้อคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ
1.การท่องเที่ยวเกิดได้เอง และไม่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด			
2.ปัจจุบันประเทศไทยดำเนินการส่งเสริมการบริหารท่องเที่ยวได้ผลเป็นอย่างดี			
3.การให้ประชาชนเจ้าของท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารท่องเที่ยวดีกว่าให้รัฐเป็นผู้ดำเนินการ			
4.การบริการท่องเที่ยวเป็นการสร้างรายได้ต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ			
5.การบริการท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่นในรูปแบบปัจจุบันคืออยู่แล้ว			
6.ข้อมูลเกี่ยวกับโรคเอดส์ เรื่องโสเภณี เรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เรื่องยาเสพติด เรื่องความสะอาดของอาหาร และเรื่องน้ำ การเอาเปรียบนักท่องเที่ยวมีผลทำให้นักท่องเที่ยวลดลง			
7.ประชาชนภายในท้องถิ่นทุกคนมีหน้าที่ที่จะช่วยพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว			
8.การดูแล การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของฝ่ายรัฐบาล เท่านั้น			
9.การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะ			
10.ประชาชนในท้องถิ่นควรจัดตั้งกลุ่มพัฒนาบริการท่องเที่ยว			

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการกระตุ้นให้มีความยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริการ
ท่องเที่ยวของท้องถิ่น

ให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ตามที่ท่านมีความสามารถ
ดังต่อไปนี้

ข้อคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1.มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษ (พูด, ฟัง, เขียน, อ่าน)			
2.มีที่พักสำหรับญาติหรือเพื่อน			
3.มีความสามารถด้านดนตรีที่บ้าน			
4.มีความสามารถด้านศิลปวัฒนธรรม			
5.มีความสามารถด้านการกีฬา			
6.มีความสามารถและฝีมือการทำอาหาร			
7.มีความสามารถทางเกษตร			
8.มีความสามารถจัดทำของที่ระลึกและ สินค้าพื้นเมืองของท่านหรือเพื่อนบ้าน			
9.ท่านคิดว่าบริเวณสถานแวดล้อมของท้องถิ่นท่าน มีความปลอดภัยจากอาชญากรรม			
10.ท่านคิดว่าบริเวณร้านอาหารและเครื่องดื่ม มีมาตรฐาน (สะอาด, ปลอดภัย ฯลฯ)			

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วม

ให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง เคย เคยบ้าง ไม่เคย โดยพิจารณาจาก

เคย = ไปทุกครั้งที่มีกิจกรรม

เคยบ้าง = ไปร่วมกิจกรรมในบางครั้ง

ไม่เคย = ไม่เคยไปร่วมกิจกรรมเลย

1. ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมาท่านได้มีส่วนร่วมในท้องถิ่นตามขั้นตอนต่อไปนี้หรือไม่

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	เคย	เคยบ้าง	ไม่เคย
1.ร่วมสำรวจและกำหนดประเด็นปัญหาด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือในเขตปัญหาท้องถิ่นของตนเอง			
2.ร่วมค้นหาสาเหตุอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือพัฒนา ท้องถิ่นลคน้อยลง			
3.ร่วมวางแผนอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนา			
4.ร่วมปฏิบัติตามแผนอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนา			
5.ร่วมติดตามและประเมินที่ได้ปฏิบัติตามแผนงานโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟู และพัฒนา			

2. ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมาท่านได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาในรูปแบบใดบ้างต่อไปนี้

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	เคย	เคยบ้าง	ไม่เคย
1.ร่วมประชุม -เคยประชุม เรื่องพัฒนาชุมชนเรื่องการพัฒนาอุทยานแห่งชาติคลองตรอน หรือเสนอความคิดเห็น			
2.ร่วมออกเงิน -เคยออกเงินช่วยเหลือการพัฒนาชุมชนหรือการพัฒนาอุทยานแห่งชาติ คลองตรอน			
3.ร่วมออกวัสดุ -เคยออกวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาการพัฒนาท้องถิ่นหรืออุทยานแห่งชาติ คลองตรอน			

2. ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมาท่านได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาในรูปแบบใดบ้าง
ต่อไปนี่ (ต่อ)

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	เคย	เคยบ้าง	ไม่เคย
4.ร่วมออกแรง -ออกแรงในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติ คลองตรอน หรือพัฒนาท้องถิ่น			
5.ร่วมประชาสัมพันธ์ -เป็นผู้เผยแพร่ข่าวสารอุทยานแห่งชาติ คลองตรอน			
6.ร่วมเป็นกรรมการ เป็นกรรมการพัฒนา อุทยานแห่งชาติ คลองตรอน			
7.ร่วมชักชวน ชักชวน ประชาชนให้ช่วยกันพัฒนาท้องถิ่น และ อุทยานแห่งชาติ คลองตรอน			
8.ร่วมเป็นผู้นำ เป็นผู้นำของชุมชนหรือผู้นำการพัฒนา อุทยานแห่งชาติ คลองตรอน			
9.ร่วมเป็นผู้ประสานงาน เป็นผู้ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล หรือบริษัท ห้างร้าน หรือเอกชนในการพัฒนา อุทยานแห่งชาติ คลองตรอน			

ตอนที่ 5 ความต้องการการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง ต้องการ หรือไม่ต้องการ

1. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามขั้นตอนต่อไปนี้หรือไม่

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	ต้องการ	ไม่ต้องการ
1.สำรวจและกำหนดปัญหาในการพัฒนาบริการท่องเที่ยวฯ		
2.ร่วมกันหาสาเหตุที่ทำให้การพัฒนาบริการท่องเที่ยวฯ		
3.ร่วมวางแผนโครงการพัฒนาบริการท่องเที่ยว		
4.ร่วมปฏิบัติตามแผนฯ โครงการพัฒนาการบริการท่องเที่ยว		
5.ร่วมติดตามผลงานและประเมินผลงานตามแผนงานฯ โครงการพัฒนาบริการท่องเที่ยว		

2. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริการท่องเที่ยวฯ ในรูปแบบต่อไปนี้หรือไม่

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	ต้องการ	ไม่ต้องการ
1.ร่วมประชุม		
2.ร่วมออกแรง		
3.ร่วมออกเงิน		
4.ร่วมออกวัสดุอุปกรณ์		
5.ร่วมประชาสัมพันธ์		
6.ร่วมเป็นกรรมการ		
7.ร่วมชักชวน		
8.ร่วมเป็นผู้นำ		
9.ร่วมเป็นผู้ประสานงาน		

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542, เมษายน – มิถุนายน). จังหวัดการท่องเที่ยวปีที่ 18 เล่ม 2. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542). รายงานสถิติประจำปี 2542. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, หน้า 9.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542). รายงานสถิติประจำปี 2542 ระหว่าง ค.ศ. 1960-1999. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, หน้า 1.
- ภราเดช พยัฆวิเชียร. (2539, เมษายน – มิถุนายน). พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยวปีที่ 15 เล่ม 2. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., หน้า 4-7.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2539). การบริหารการมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน. กรุงเทพฯ : สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงาน ปลัดกระทรวงมหาดไทย, หน้า 5.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2543). การมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปี 2543. กรุงเทพฯ : แอล ที เพรส, หน้า 115-122.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (วท.). (2540). แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของ ประเทศ ฉบับสรุปสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., หน้า 6-7.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). การดำเนินการเพื่อกำหนด นโยบายท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, หน้า 3-55.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). การดำเนินการเพื่อกำหนด นโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษานิเวศ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, หน้า 2-17.
- สุพรรณิ ไชยอำพร และสมิท สมัครการ. (2535). การวิเคราะห์ทางสังคมเพื่อการพัฒนา แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 137.
- องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อศท.). (2509). ผลงานในรอบ 5 ปี 2503-2507. กรุงเทพฯ : สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, หน้า 12-14.

เอกสารอื่นๆ

ประสมสุข ดีอินทร์. (2531). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
ในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, หน้า 121.

เสรี วังส์ไพจิตร. (2534). จุดหักเหของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ชนวนให้เกิดขบวนการนิเวศ
วิทยาการเมือง. เอกสารวิจัยเสนอต่อวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. กรุงเทพฯ : ม.
ป.ท., หน้า 189-214.

Books

David T. Schaller. (2000, August 10). Indigenous Ecotourism and Sustainable
Development. The Case of Rio Blanco, Ecuador (online). Available :

Haywood, Michael K. (1998). Responsible and Responsive Tourism Planning in
the Community. Bangkok : Tourism Management, p. 105-106.

Muphy, Peter E. (1988). Community diver tourism planning. Bangkok : Tourism
Management, P.96

White, Alastair. (1982). Why Community Participation ? A Discussion of the
Argument Community Participation. Current Issue and Lesson. Bangkok :
United Nations Children' Fund' P.18.

William Erwin. (19760. Participation Management. Concept, Theory and
Implementation. United State of America : State University, p. 138.

World Tourism Organization Tourism. (1999, June). 2028 Vision Executive Summary
Update June 1999. Bangkok : n.p..

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล	นายสุนทร คมขำ
วัน เดือน ปีเกิด	1 สิงหาคม 1499
ที่อยู่	111/110 ซอยสายไหม 68 หมู่บ้านฉะชาศิริ แขวงสายไหม เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร 10220
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีนิเทศศาสตร์ สาขาการโฆษณาและการ ประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกริก ปี 2551
ประวัติการทำงาน	ปี พ.ศ. 2511 – 2525 เริ่มจากศิลปินพื้นบ้าน(ลิเก) ปี พ.ศ. 2526 – ปัจจุบัน ศิลปินตลก
ผลงานที่สร้างชื่อเสียง	
ภาพยนตร์	- เรื่องมากับพระ
ละคร	- เรื่องเฮง เฮง เฮง - ขบวนการจีเสี้ยน - ก้อนบ้ายคลายเครียด
ปัจจุบัน	- ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด อุดรดิตถ์